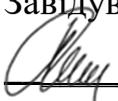

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Навчально-науковий гуманітарний інститут

Кафедра прикладної лінгвістики

«Допущена до захисту»

Завідувач кафедри

 Ніна Філіпова

«17» грудня 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

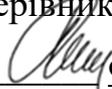
**«Створення електронного ресурсу для самостійної роботи студентів на
тему: Лінгвокогнітивне моделювання англомовного детективного
дискурсу»**

Виконала: магістрант групи 6521м
Спеціальності 035 Філологія,
спеціалізації 035.10 «Прикладна
лінгвістика»

Філенко Уляна Юріївна
Підпис ІПБ

Керівник роботи:

 Філіпова Ніна Михайлівна
Підпис ІПБ

Миколаїв – 2024 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ
АДМІРАЛА МАКАРОВА**

Навчально-науковий гуманітарний інститут

Кафедра прикладної лінгвістики

Спеціальність 035 «Філологія» спеціалізація 035.10 «Прикладна лінгвістика»

Галузі знань 03 Гуманітарні науки

Освітня програма ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

Другого (магістерського) рівня вищої освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

 ФІЛІПОВА Н.М.

(підпис)

«__» _____ 2024р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти**

Студентці Філенко Уляни Юріївни

(Прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Створення електронного ресурсу для самостійної роботи студентів на тему: Лінгвокогнітивне моделювання англомовного детективного дискурсу»

2. Керівник роботи Філіппова Ніна Михайлівна, кандидат філологічних наук, доцент, професор НУК, завідувач кафедри прикладної лінгвістики НУК ім. адмірала Макарова

ШпоБ керівника, наукова ступінь, посада

Затверджені наказом ректора № 1045-уч від «03»10.2024 року

3. Термін подання роботи: «13» грудня 2024 року.

4. Вихідні дані по роботі: Створення електронного ресурсу для самостійної роботи студентів на тему: Лінгвокогнітивне моделювання англомовного детективного дискурсу.

5. Перелік питань, що підлягають розробці (найменування розділів) 1. Теоретичні основи використання лінгвокогнітивного підходу до вивчення детективного дискурсу. 2. Порівняння представлення концептуальної інформації у первинних і вторинних детективних дискурсах. 3. Створення сайту як інформаційного навчального ресурсу для самостійної роботи студентів-філологів.

6. Перелік презентаційних матеріалів: презентаційний файл «Створення електронного ресурсу для самостійної роботи студентів на тему: Лінгвокогнітивне моделювання англомовного детективного дискурсу» (складається з 18 слайдів, містить 2 схеми); демонстраційний файл з

прикладною розробкою веб-порталу «Sherlock Fan».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання «12» 09.2024 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Номер	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір і теми випускної кваліфікаційної роботи, укладання бібліографії за обраною темою; опрацювання наукової і навчальної літератури за обраною темою	11.11.2023	Виконано
2.	Укладання плану-проспекту роботи.	20.11.2023	Виконано
3.	Збирання, аналіз, систематизація фактичного матеріалу до досліджуваної теми	01.12.2023	Виконано
4.	Написання тексту «Вступу»	01.01.2023	Виконано
5.	Написання тексту 1 розділу	02.02.2024	Виконано
6.	Написання тексту 2 розділу	09.04.2024	Виконано
7.	Написання тексту 3 розділу і загальних «Висновків»	27.09.2024	Виконано
8.	Подання чернетки повного тексту роботи керівникові. Доопрацювання тексту роботу згідно з зауваженнями керівника	29.10.2024	Виконано
9.	Попередній захист випускної кваліфікаційної роботи	25.11.2024	Виконано
10.	Доопрацювання повного тексту, подання оформленої за чинними вимогами випускної кваліфікаційної роботи на кафедру прикладної лінгвістики	27.11.2024	Виконано
11.	Отримання відгуку керівника	10.12.2024	Виконано
12.	Отримання рецензії	10.12.2024	Виконано
13.	Подання повного пакету документів, що супроводжують дипломну роботу	13.12.2024	Виконано
14.	Отримання допуску випускної кваліфікаційної роботи до захисту	25.11.2024	Виконано

Магістрант

 (підпис)

Ульяна ФІЛЕНКО

(ім'я, прізвище)

Керівник роботи

 (підпис)

Ніна ФІЛШПОВА

(ім'я, прізвище)

ЗМІСТ

Вступ.....	9
Розділ 1. Теоретичні основи використання лінгвокогнітивного підходу до вивчення детективного дискурсу.....	15
1.1. Дискурс - глобальна одиниця організації мовного коду.....	15
1.2. Основні категорії лінгвокогнітивного аналізу дискурсу.....	19
1.3. Специфіка функціонування концепту - як одиниці мислення в процесах мовленнєвої діяльності.....	28
1.4 Особливості представлення концепту ДЕТЕКТИВ.....	31
Висновки до Розділу 1.....	37
Розділ 2. Порівняння представлення концептуальної інформації у первинних і вторинних детективних дискурсах	39
2.1. Особливості становлення детективного жанру.....	39
2.2 Концептуальне моделювання детективного дискурсу на основі виділення базового концепту ДЕТЕКТИВ.....	47
2.3 Особливості фреймового моделювання вторинних детективних дискурсів..	50
Висновки до Розділу 2.....	63
Розділ 3. Створення сайту як інформаційного навчального ресурсу для самостійної роботи студентів-філологів	63
3.1. Аналіз інформаційних ресурсів та програмних засобів.....	64
3.2. Опис створеної моделі веб-сайту.....	68
Висновки до Розділу 3.....	74
Висновки.....	75
Список використаних джерел.....	77
Додатки	

Анотація

Філенко У. Ю. Створення електронного ресурсу для самостійної роботи студентів на тему: Лінгвокогнітивне моделювання англomовного детективного дискурсу.

У дослідженні розглянуто проблематику лінгвокогнітивного моделювання концептуальної інформації у первинних і вторинних детективних дискурсах, специфіку використання когнітивних структур для аналізу процесів розуміння тексту та ментальні репрезентації організації дискурсу, порівняння літературних і кінематографічних репрезентацій детективних персонажів.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у розробці електронного ресурсу для самостійної роботи студентів на основі лінгвокогнітивного дослідження та використання лінгвокогнітивного моделювання англomовного детективного дискурсу.

Основні завдання дослідження – це: а) визначення основних категорій лінгвокогнітивного аналізу детективного дискурсу, як глобальної одиниці організації мовного коду і специфіки функціонування концепту, як одиниці мислення в процесах мовленнєвої діяльності; б) порівняння представлення концептуальної інформації у первинних і вторинних детективних дискурсах; в) створення сайту, як інформаційного ресурсу для самостійної роботи студентів.

Структура кваліфікаційної роботи підпорядкована її меті: Розділ 1 показує огляд основних понять дискурсу, як глобальної одиниці комунікативного процесу, лінгвокогнітивної теорії, специфіці функціонування концепту; Розділ 2 дозволяє зрозуміти моделювання дискурсу, зосереджуючись на моделюванні концептуальної інформації на матеріалі первинних і вторинних текстів з Шерлоком Холмсом, як головним героєм; Розділ 3 демонструє підхід до створення сайту, як інформаційного навчального ресурсу для самостійної роботи студентів. У висновках визначено основні результати дослідження та зроблено висновок про важливість лінгвокогнітивного підходу для розуміння

детективного дискурсу. Також вказано на можливості подальших досліджень у цій області. Список літератури включає 90 позицій. Джерельна база дослідження включає 70 текстів.

Дослідження надає можливості для підвищення ефективності навчального процесу студентів-філологів, підкреслює взаємозв'язок між мовою, когнітивними здібностями та наративною динамікою, що може стати основою для подальших розвідок у цій галузі.

***Ключові слова:** лінгвокогнітивне моделювання, англомовний детективний дискурс, детективний текст як концепт, первинні тексти, вторинні тексти, фрейм, навчальний сайт.*

Abstract

Fileenko U. Developing the electronic resource for students` self-study on the theme linguistic and cognitive modeling.

The study considers the issues of linguistic and cognitive modeling of conceptual information in primary and secondary detective discourses, the specifics of using cognitive structures to analyze the processes of understanding the text and mental representations of the organization of discourse, and a comparison of literary and cinematic representations of detective characters.

The purpose of the qualification work is to develop an electronic resource for students` self-study based on linguistic and cognitive research and the use of linguistic and cognitive modeling of English-language detective discourse.

The main objectives of the study are: a) determining the main categories of linguistic and cognitive analysis of detective discourse as a global unit of organization of the language code and the specifics of the functioning of the concept as a unit of thinking in the processes of speech activity; b) comparing the presentation of conceptual information in primary and secondary detective discourses; c) developing a site as an information resource for students` self-study.

The structure of the qualification work is subordinated to its purpose: Section 1 shows an overview of the basic concepts of discourse as a global unit of the communicative process, linguistic and cognitive theory, the specifics of the functioning of the concept; Section 2 allows to understand the modeling of discourse, focusing on the modeling of conceptual information on the material of primary and secondary texts with Sherlock Holmes as the main character; Section 3 demonstrates the approach to developing a site as an information educational resource for students` self-study. The conclusions identify the main results of the study and conclude on the importance of the linguistic and cognitive approach for understanding detective discourse. The possibilities of further research in this area are also indicated. The list of references includes 90 items. The source base of the study includes 70 texts.

The study provides opportunities for improving the effectiveness of the educational process of philology students, emphasizes the relationship between language, cognitive abilities and narrative dynamics, which can become the basis for further explorations in this area.

Keywords: *linguistic and cognitive modeling, English-language detective discourse, detective text as a concept, primary texts, secondary texts, frame, educational website.*

Вступ

Сучасний світ характеризується такими семіотичними тенденціями, як зростанням значення знаків, символів і комунікації через різноманітні системи знаків у всіх сферах життя. Закономірності розвитку семіотичного континууму сьогодення постійно розширюються, а роль інформації постійно зростає, оскільки вагому роль відіграє розуміння авторів протипових ситуацій. Тому навіть таке поняття, як детективний дискурс, набуває сьогодні різного розуміння, що можна побачити, якщо порівняти фреймові структури первинних і вторинних текстів. Вибір вторинних текстів про Шерлока Холмса для цього дослідження обумовлений тим, що вони виявляються дуже популярними для читачів і глядачів, адаптують оригінальний текст до сьогодення, формуючи нові смисли та розширюючи аудиторію читачів. Семіотичність змінюється через вплив сучасних медіа, інтертекстуальності, жанрових модифікацій і культурних кодів, які відображають актуальні тенденції та запити суспільства у сучасному житті людства.

Детективний дискурс обраний саме тому, що він виділяється як жанр зі своїми відмінними мовними характеристиками. Вивчення цих лінгвістичних нюансів не тільки збагачує наше розуміння детективних наративів, але й дає змогу зрозуміти ширші лінгвістичні моделі та техніки оповідання. Тому встановлення міцної концептуальної основи стає першочерговим у процесі розкодування особливостей мислення автора англійського детективного дискурсу, тому встановлення концептуальної структури, яка охоплює набір типової інформації.

Ця концептуальна основа дозволяє аналізувати та розуміти відмінні характеристики детективного дискурсу англійською мовою, включаючи його лексику, синтаксис та дискурсивні маркери. Вивчаючи ці лінгвістичні елементи, можна отримати уявлення про основну структуру та закономірності англійського детективного дискурсу, зрештою покращуючи наше розуміння цього унікального жанру. Крім того, концептуальний «каркас» допомагає

визначити специфічні лінгвістичні особливості, які сприяють створенню певної структури, посиленню напруги та передачі важливої інформації в детективних оповідях. Ці лінгвістичні особливості відіграють вирішальну роль у залученні читачів і створенні захоплюючої оповіді, що робить їх основним центром досліджень у галузі лінгвістичного моделювання англomовного детективного дискурсу. Вивчаючи та аналізуючи ці особливості, можна розробляти моделі та алгоритми, які точно імітують і генерують детективні наративи, тобто дозволяють автоматизувати створення детективних оповідань, що революціонізує сферу оповідання історій та розваг.

Актуальність. Вибір творів класика детективного дискурсу Артура Конан Дойла обумовлений тим, що його легендарний персонаж Шерлок Холмс широко використовується авторами вторинних текстів (оповідань, романів, сценаріїв), що пояснюється кількома факторами: а) Шерлок Холмс є одним із найвідоміших і найвпливовіших детективних персонажів у світовій літературі; б) його безмежна популярність та універсальність дозволяють авторам експериментувати із різними жанрами і формами, від оповідань до романів, від трилерів і навіть до фентезі, що робить його ідеальним об'єктом для вторинних інтерпретацій; в) персонаж Холмса втілює концепцію геніального детектива, що відкриває можливості для дослідження різних аспектів його характеру, особистих взаємин, зокрема, з доктором Ватсоном, а також соціальних і культурних контекстів, у яких він діє; г) нові наративи дозволяють досліджувати сучасні морально-етичні проблеми. Вже протягом понад століття Шерлок Холмс залишається об'єктом численних адаптацій та переосмислень, що свідчить про його вічну актуальність і здатність пристосовуватися до змінюваних суспільних норм і цінностей. Створення електронного ресурсу для самостійної роботи студентів стає важливим завданням в умовах сучасних освітніх технологій та глобальної цифровізації. Лінгвокогнітивне моделювання дозволяє глибше зрозуміти ментальні структури, що стоять за мовними феноменами, та сприяє більш ефективному освоєнню матеріалу. Електронний ресурс дає студентам

можливість поглибленого вивчення цієї теми у зручному форматі, а також сприяє розвитку аналітичного мислення та навичок самостійної роботи з текстом.

Наукова новизна роботи полягає у всебічному аналізі моделювання творів англomовного детективного дискурсу, а також у розгляді феномену створення вторинних текстів на прикладі персонажа Шерлока Холмса, що дозволяє виявити нові інтерпретації та аспекти його образу, які раніше не отримали належної уваги в наукових дослідженнях. Оскільки Шерлок Холмс є іконою детективного жанру, дослідження його адаптацій у контексті фанфікшену та фанатської літератури відкриває нові можливості для вивчення впливу соціальних, культурних і етичних змін на формування нових наративів. Дослідження розкриває нові аспекти творчої свободи, яку мають сучасні автори у формуванні вторинних текстів, а також значення цієї свободи для розвитку культури фанатської літератури.

Теоретична значущість дослідження може зробити внесок у розширення розуміння поняття концептуалізації та методології викладання світової літератури, особливо у частині формування компетенцій критичного об'єктивного мислення студентів. Вивчаючи труднощі, що виникають у студентів під час навчання, дослідження сприяє виявленню основних перешкод на шляху до оволодіння ключовими компетенціями. Воно також визначає сучасні підходи та методи, які можуть бути використані для їхнього формування, пропонуючи систематизоване розуміння того, як освітні технології та електронні ресурси можуть покращити цей процес. Введення понять та аналіз електронних освітніх ресурсів збагачують існуючу теорію педагогіки та підвищують її актуальність в умовах цифровізації освіти.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що воно може бути використане для вдосконалення навчальних програм зі світової літератури в навчальних закладах України. Виявлені методи та запропоновані альтернативні шляхи формування компетенцій допоможуть педагогам ефективніше організувати освітній процес. Крім того, розробка веб-сайту для навчання та

самостійного вивчення світової літератури розширить доступ до освітніх ресурсів, що покращить успішність студентів та підвищить їх мотивацію до вивчення предмета. Рекомендації щодо використання електронних освітніх ресурсів дозволять навчальним закладам обрати найефективніші інструменти для формування ключових компетенцій. Детективний дискурс як складна взаємодія мови, пізнання та побудови оповіді, служить багатим ґрунтом для наукових досліджень у сфері лінгвістичного аналізу. Таким чином, це дослідження намагається заглибитися в моделювання концептуальної інформації в рамках детективного дискурсу, спираючись на матеріал праць Артура Конан Дойла як основного джерела дослідження. Центральним у дослідженні є поняття фреймова методика аналізу, де когнітивний простір детективного дискурсу формується та структурується набором типової інформації. Застосовуючи системний підхід, заснований на лінгвістичному аналізі та когнітивній науці, це дослідження має на меті пролити світло на складні механізми, що лежать в основі концептуалізації інформації в детективних наративах, збагачуючи тим самим наше розуміння цього тривалого літературного жанру. Дослідження лінгвістичного моделювання англомовного детективного дискурсу виходить за межі літератури, пропонуючи призму, через яку ми можемо досліджувати тонкощі мови, пізнання та побудови оповіді.

Об'єкт. Об'єктом дослідження є англомовний детективний дискурс, що розглядається з погляду лінгвокогнітивного моделювання.

Предмет. Предметом дослідження є порівняння лінгвокогнітивних моделей в первинних і вторинних детективних текстах.

Мета. Мета дослідження полягає у тому, щоб створити електронний навчальний ресурс для самостійної роботи студентів на тему: «Лінгвокогнітивне моделювання англомовного детективного дискурсу».

Завдання дослідження:

- 1) визначити поняття дискурс як глобальної одиниці організації мовного коду;
- 2) проаналізувати лінгвокогнітивний підхід до аналізу дискурсу;
- 3) визначити специфіку функціонування концепту, як одиниці мислення в процесах мовленнєвої діяльності;
- 4) визначити особливості становлення детективного жанру;
- 5) сформувати фрейм базового концепту ДЕТЕКТИВ на особливості образу Шерлока Холмса (на основі протиставлення вторинних і оригінальних текстів);
- 6) дослідити вплив науково-технічного прогресу, який зумовлює істотні зміни у характері спілкування у сучасному комунікативному просторі на матеріалі вторинних текстів (fan fiction) та створення термінологічного словника-мінімуму;
- 7) розробити електронний ресурс для студентів, який забезпечить можливість самостійного ефективного вивчення інформації онлайн.

Для виконання дослідження використовувалися такі методи:

- 1) загальнонаукові: спостереження, аналіз, порівняння, синтез;
- 2) спеціальні лінгвістичні: когнітивно-дискурсивний аналіз, елементи дискурс-аналізу, контент-аналізу, семантичний аналіз, синтаксичний аналіз, стилістичний аналіз;
- 3) комп'ютерно орієнтовані: текстовий аналіз, візуалізація даних, корпусний аналіз, інформаційний пошук, статистичний аналіз.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та джерел, додатків. У Розділі 1 виявлено лінгвокогнітивні методи, охарактеризовані поняття «ДИСКУРС» та «ментальна модель світу» та визначено специфіку функціонування концепта, як одиниці мислення. У Розділі 2 увагу акцентовано на концептуальній структурі детективу

представлення інформації і на концептуальних схемах в класичному детективі і на особливостях зміни концептуальності знайомих творів у вторинних творах. Аналіз фреймового моделювання вторинних детективних дискурсів, зокрема тексти, що базуються на детективних оповіданнях Артура Конан Дойла про Шерлока Холмса є важливою частиною дослідження детективного дискурсу. У Розділі 3 описано електронний ресурс для самостійної роботи студентів, що інтегрує лінгвокогнітивне моделювання в навчальний процес.

У додатку було розроблено електронний ресурс.

Матеріалом дослідження слугувало 34 оригінальні тексти і 56 вторинних текстів.

Робота пройшла апробацію в Національному університеті кораблебудування ім. Адмірала Макарова: 1) стаття «Тексто- і фільмоспецифічні ментальні структури детективного дискурсу (на матеріалі творів Артура Конан Дойла)» (XX Всеукраїнська науково-методична конференція студентів і молодих науковців «Прикладна лінгвістика – 2024: проблеми та рішення»); 2) стаття «Особливості функціонування вторинних текстів у сучасному комунікативному просторі (на матеріалі детективного дискурсу)» («Гуманітарний вісник НУК - 2024 рік»).

Розділ 1. Теоретичні основи використання лінгвокогнітивного підходу до вивчення детективного дискурсу

1.1. Дискурс - глобальна одиниця організації мовного коду

Аналіз мовних явищ дискурсу нерозривно пов'язаний з процесами пізнання та збереження інформації. Дискурс - складне мовне явище, засіб передачі інформації, її структурування і осмислення. У процесі спілкування відбувається переробка та закріплення знань, що дозволяє передавати когнітивні моделі та концепти, що визначають сприйняття та розуміння навколишнього світу. Таким чином, мова виступає в ролі інструмента, через який здійснюється фіксація та зберігання культурних та соціальних значень [13, с. 1].

Мовний дискурс також виконує ключові комунікативні функції, що забезпечують успішну взаємодію між учасниками спілкування. У ході аналізу дискурсу можна виділити функціональні аспекти, такі як встановлення контакту, передача інформації, вплив на емоційний стан співрозмовника та управління його поведінкою. Ці функції є основними для ефективної комунікації, оскільки вони допомагають як передавати інформацію, а й коригувати її сприйняття залежно від контексту і намірів говорить.

Крім того, вплив дискурсу на комунікацію проявляється у його здатності впливати на соціальні та когнітивні процеси, формуючи відносини між учасниками спілкування. Лінгвістичний аналіз виявляє, як мовні конструкції та стратегії, що використовуються у дискурсі, можуть впливати на думку, переконання та дії людей. Це робить аналіз дискурсу важливим інструментом для розуміння того, як мова формує та регулює соціальні взаємодії, а також підтримує когнітивні процеси, пов'язані зі сприйняттям та інтерпретацією інформації, в чому і пов'язаний лінгвокогнітивний момент.

Звичайно, достатньо уваги приділено використанню когнітивних моделей для вивчення організації тексту і дискурсу, особливостей процесів розуміння, інтерпретації різними вітчизняними і світовими науковцями, які зосереджували увагу на когнітивно-орієнтованому аналізі, вирішення проблем штучного

інтелекту та лінгвопоетичному вивченні текстів (Л.І.Белєхова, С.А.Жаботинська, М.М.Полюжин, Ch.Fillmore, R.W.Langacker, О.П.Воробйова, Т.Todorov, М.Minsky), «когнітивний процес аналогового осмислення – це явище, рух мислення людини, що відбувається внаслідок використання нею сукупності поступових дій, спрямованих на досягнення певного результату» [7, с. 1]. дослідженні комунікативних характеристик з точки зору прагматики, когнітивної психології (В.В.Левицький, R.S.Jackendoff). «Часто у лінгвістиці спостерігаються різні підходи до поглядів комунікантів на один і той самий процес, що називається комунікацією. Мова йде про характерну для комунікативних систем розбіжність початкової інтенції автора та сприйняття реципієнтом отриманої інформації» [16, с. 18].

Поняття «дискурс» виокремив Ф.С. Бацевич в своїй роботі, як «тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, параглінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників» [2, с. 138]. Текст створюється автором (це його модель репрезентації знань), а його сприйняття, розуміння і інтерпретація смислів виконується читачем (це його модель репрезентації). Коли читач виступає у ролі адресата, тобто сприймає дискурс на основі тексту, він встановлює смисл, декодує його, вкладає в нього свої переживання, досвід, які є його когнітивними моделями. Надзвичайно цікавою є ситуація, коли читач активізує саме ту модель сприйняття, яка адекватна авторській.

Відомий німецький філософ Ю. Хабермас використав у своїх численних роботах термін «дискурс». Він визначив його, як - вид мовної комунікації, обумовлений критичним розглядом цінностей і норм соціального життя [55, с. 571-600].

Одним із ключових аспектів поняття є його зв'язок з дискурсом та мовними процесами, оскільки люди часто використовують мову для створення, опису та коригування своїх планів. Мова в цьому контексті стає важливим інструментом

когнітивного керування, дозволяючи описувати цілі, часові рамки, послідовність дій та потенційні перешкоди.

Завдяки синтезу емпіричних і теоретичних досліджень ми можемо зрозуміти міждисциплінарну природу аналізу детективного дискурсу та його потенціал пролити світло на когнітивні процеси, що лежать в основі розуміння оповіді. Як зазначено в роботі Г.С. Цехмістрової «до методів, що застосовують на емпіричному й теоретичному рівнях досліджень, відносять, як правило, абстрагування, аналіз і синтез, індукцію та дедукцію, моделювання та ін» [49, с. 112].

У контексті детективного дискурсу лінгвокогнітивний підхід пропонує потужну аналітичну основу для розгадки складнощів побудови оповіді, зображення персонажів і тематичного розвитку. Спираючись на принципи когнітивної лінгвістики, аналізу дискурсу та когнітивної психології, науковці можуть аналізувати лінгвістичні особливості та когнітивні стратегії, що використовуються в детективних оповідях, висвітлюючи механізми, за допомогою яких читачі взаємодіють із цими текстами та розуміють їх.

Від автора до читача походить складний процес передачі інформації та смислів, що виходить за рамки простого читання тексту. Читач не тільки сприймає сюжет, а й активно інтерпретує наміри автора, зіставляє свої знання та очікування із запропонованою наративною структурою. У детективному дискурсі, особливо, процес інтерпретації стає особливо значущим, оскільки автор часто надає читачеві лише фрагменти інформації, залишаючи простір для домислів і припущень. Автор же в свою чергу орієнтується в цьому процесі на читача, саме це і зазначено у Ж.В. Гордєєвої «активний двосторонній процес взаємодії автора і читача змушує автора тексту постійно орієнтуватися на адресата мовлення як у доборі мовного матеріалу, так і у побудові мовлення» [12].

Цей процес можна описати як свого роду «внутрішній діалог» з автором, де читач не просто пасивно сприймає текст, а й прагне розгадати приховані мотиви персонажів, передбачити можливі повороти сюжету та зрозуміти логіку подій, що відбуваються. Таким чином, читач вступає в інтелектуальну гру з автором, беручи участь у побудові сенсу тексту на основі доступних лінгвістичних та когнітивних ключів.

В результаті такої взаємодії читацька інтерпретація стає динамічним процесом, у якому кожен новий елемент тексту може змінювати розуміння попередніх подій та припущень. Читач не тільки розуміє, а й бере участь у створенні детективного оповідання, поринаючи у світ автора і ведучи з ним свого роду внутрішню розмову, де кожна нова деталь може запропонувати несподіваний погляд на те, що відбувається.

Дуже важливою, при цьому, є різниця між текстом і дискурсом, яка полягає в їхньому функціональному призначенні та рівні взаємодії. Текст являє собою статичну послідовність символів, слів та речень, створену автором для передачі конкретної інформації, ідей чи сюжету. Для автора текст — це продукт його свідомості, завершений твір, який відбиває його розуміння світу, задум і інтерпретацію подій.

Поняття текст «на сучасному етапі особливої актуальності набуло потреби інтегрованого розгляду художнього тексту як відкритої нелінійної динамічної системи, яка, підпадаючи під дію універсальних закономірностей організації когнітивних систем, виявляє при цьому яскраву специфіку механізмів самоорганізації» [40, с. 200].

Під текстом будемо розуміти мінімальну одиницю комунікації, «результат спілкування, його структурно-мовна складова і одночасно кінцева реалізація; структура, в яку втілюється «живий» дискурс після свого завершення» [2, с. 147].

Більше того, лінгвокогнітивний підхід підкреслює роль зв'язності та когезії оповіді в полегшенні розуміння та інтерпретації. Когерентність стосується

логічної організації та інтеграції елементів оповіді, тоді як когезія охоплює мовні засоби, які встановлюють зв'язки між цими елементами. У детективному дискурсі зв'язність і згуртованість оповіді є вирішальними для підтримки напруги, спрямування уваги читачів і передачі важливої інформації. Завдяки аналізу наративної структури, маркерів дискурсу та засобів лексичної зв'язності вчені можуть розгадати механізми, за допомогою яких детективні наративи досягають зв'язності та згуртованості, проливаючи світло на когнітивні процеси, пов'язані з обробкою та інтерпретацією оповіді.

Однак коли текст починає взаємодіяти з читачем, він стає дискурсом. Дискурс — це процес комунікації, що виходить за межі буквального тексту та включає інтерпретацію, взаємодію контекстів та культурних кодів. Це живий, динамічний процес, де важливо не лише те, що сказано, а й як, ким і за яких обставин воно сприймається. Таким чином, текст - це структура, тоді як дискурс - це дія, в якій текст оживає через сприйняття та реакцію читача, вступаючи в діалог з його очікуваннями та думками. Е. Бенвеніст першим надав слову дискурс визначення «мовлення, привласнюване мовцем» [3, с. 136–137].

Визначаючи текст, можна сказати, що це матеріальна форма повідомлення, що складається з мовних одиниць, тоді як дискурс — це інтерпретація та використання цих одиниць у конкретних соціальних, культурних та комунікативних контекстах. Текст існує як форма, дискурс - як смислова взаємодія, в якій беруть участь автор, читач та обставини, що впливають на інтерпретацію.

1.2. Основні категорії лінгвокогнітивного аналізу дискурсу

Когнітивний підхід є методологією, засновану на розумінні того, як люди сприймають, обробляють і зберігають інформацію. За Г.М. Удовіченко, «ключовими поняттями когнітивної лінгвістики є поняття інформації та її обробки людським розумом, поняття структур знання та їхня репрезентація у свідомості особистості і мовних формах» [47, с. 103-104]. У контексті літератури він дозволяє досліджувати, як автори та читачі створюють та інтерпретують

значення, звертаючись до когнітивних структур, які формують їх сприйняття. Для автора когнітивний підхід надає інструменти для створення тексту, в якому використовуються різні кадри та концептуальні схеми, що дозволяють передати складні ідеї та емоції. Читач, своєю чергою, активізує ці фрейми під час читання, зіставляючи свою особисту досвідність та знання з поданою автором інформацією.

Різні семантичні теорії дозволили зрозуміти, як великі ментальні структури використовуються для представлення звичайних (common-sense) знань, які вивчалися когнітивними науками, тобто фрейми (Minsky, 1976; Charniak, 1978) та сценарії (scripts) (Schank, Abelson, 1977). Марвін Мінський, Юджин Гоффман, Томас Вандейк, Чарльз Філлмор, Черняк, М. Болдирев, І. Бровченко, О. Воробйова, С. Жаботинська, В. Карасик, Т. Луньова, В. Манакін, М. Полюжин, Т. Радзієвська, Ю. Апресян, М. Кочерган, Й. Стернін та Г. Уфимцева. внесли надзвичайно великий вклад в розробку понять області когнітивної лінгвістики. Вони розробили таке поняття, як «мовна картина світу». «Мовна картина світу» є сукупність уявлень, концепцій та значень, які формуються у свідомості людей внаслідок їх взаємодії з мовою та навколишньою дійсністю. Вона відбиває специфічні культурні, соціальні та індивідуальні особливості сприйняття реальності. У контексті когнітивної лінгвістики «мовна картина світу» допомагає зрозуміти, як мова впливає на наше сприйняття і формує наше розуміння дійсності, а також різні культури можуть по-різному інтерпретувати одні й ті ж події. «Звернення до текстолінгвістики – однієї зі значимих сфер лінгвістики сьогодення, з її вихідним теоретичним постулатом про взаємодію тексту, мови і культури, дозволяє осмислити універсальні концепти різної типології (екзистенційні, етичні, естетичні, емоційні та ін.) як семіотичні та ціннісні феномени. Студії універсальних феноменів подібного статусу, що створюють фундамент мовної картини світу і культури в їх безпосередньому взаємозв'язку відкриває нову сторінку в розкритті рис їх концептуалізації, категоризації та вербалізації» [5, с. 13]. Це поняття можна розділити на менші поняття. Відомими

когнітивними моделями, які можуть репрезентувати концептуальний простір і допомагають інтерпретувати отриману інформацію, є фрейми, сценарії, схеми, плани, скрипти, ментальні моделі: кожна з них має свою структуру, сферу використання. «Аналіз когнітивного контексту базується на умовному розмежуванні когнітивних моделей контексту мовця та слухача на локальному та глобальному рівнях. Когнітивні моделі контексту комунікантів слід розглядати комплексно, в єдності усіх їх компонентів, оскільки вони взаємопов'язані та взаємодіють в процесі здійснення комунікації» [24, с. 5]. Наприклад на поняття «фрейм» для представлення ментальної структури і виробили план декодування, а саме як в нейронних сітках моделюється інформація.

Іншим ключовим аспектом лінгвокогнітивного підходу є дослідження когнітивних схем і фреймів. Когнітивні схеми — це ментальні структури, які організовують знання та спрямовують сприйняття, тоді як фрейми представляють когнітивні структури, які формують наше розуміння конкретних ситуацій або сфер. У детективному дискурсі читачі спираються на когнітивні схеми та фрейми, щоб зрозуміти характери, події та розвиток сюжету. Наприклад, «детективна» схема охоплює набір атрибутів і ролей, пов'язаних із головним героєм, керуючи очікуваннями та інтерпретаціями читачів протягом усього оповідання. Аналізуючи активацію та маніпуляції когнітивними схемами та фреймами в детективних наративах, науковці можуть розкрити когнітивні процеси, пов'язані з ідентифікацією персонажів, розумінням сюжету та висновком. Найбільш популярна в когнітивістиці модель, яку можна вважати гіперонімом: вона представляє стереотипову (прототипову) ситуацію даної тематики. [37, с. 2].

Фрейм, як концепція, грає ключову роль когнітивної лінгвістиці і є основним інструментом для аналізу текстів і дискурсу. Марвін Мінський у одній своїй роботі зазначив, що: «Фрейми — це структури, які представляють знання про світ в упорядкованій формі і слугують для організації та інтерпретації нової

інформації» [35, с. 308]. Фрейм можна інтерпретувати, як ментальну структуру, яка організує знання про якийсь аспект реальності і дозволяє інтерпретувати нову інформацію через призму вже наявних уявлень.

У літературному контексті фрейми допомагають як авторам, і читачам створити і зрозуміти текстові структури, у яких задіяні певні концепти і значення, що, своєю чергою, сприяє глибшому розумінню твори та її змістового змісту. За О. Галицькою, «фрейм розуміється як вербалізований концепт когнітивної діяльності дискурсивної спільноти шляхом розгалуженої трансферної системи. Фреймова організація лексики це виділення лексичних груп, кожна з яких становить єдине ціле, оскільки є лексичним представником певної єдиної схематизації досвіду на когнітивному рівні» [11, с. 1]. Ця фреймова організація підкреслює, як ми використовуємо вже існуючі знання для розуміння і інтерпретації нових ситуацій і подій.

Фрейм є структурою даних для представлення стереотипної ситуації. З кожним кадром асоційована інформація різних видів. Його можна уявляти у вигляді мережі і це досить велика структура. Одна її частина вказує, яким чином слід використовувати цей кадр, інша що може спричинити його виконання, а третя що слід зробити, якщо ці очікування не підтвердяться. Стилiстично як саме вони їх обiзначили. Марвін Мінський та Чарльз Фільмор визначили це поняття так:

«Верхні рівні» кадру чітко визначені, оскільки утворені такими поняттями, які завжди справедливі стосовно передбачуваної ситуації. На нижчих рівнях є багато особливих вершин-терміналів або «осередків», які мають бути заповнені характерними прикладами чи даними» [34, с. 14].

«В англійській мові є семантична галузь, пов'язана з тим, що можна назвати «торговельною угодою». Фрейм її має форму сценарію (scenario), що містить ролі, які можна позначити як 'покупець', 'продавець', 'товар' та 'гроші'; він містить такі «кадри», в яких показано, як покупець віддає гроші та бере товар, а

продавець віддає товар та бере гроші. Весь сценарій (scenario) торгової угоди активізується у свідомості щоразу, коли людина зустрічає і розуміє будь-яке з таких слів: buy 'купувати', sell 'продавати', pay 'платити', cost 'коштувати', spend 'витрачати', charge 'призначити ціну і т. д., хоча кожне з них виділяє, або виводить на перший план, тільки невелику ділянку кадру. Кожне з цих слів несе в собі одночасно і фон, і зображення, і всю обстановку, і частину цієї обстановки, на яку вказує це слово» [48, с. 23].

Існує багато когнітивних моделей та схем. Усі моделі пов'язані між собою і неначе «впливають» одна з одною. Ці моделі є гіперонімічними по відношенню до гіпонімічним. «Гіперо-гіпонімічні зв'язки – це системні відношення між спеціальними поняттями, які ґрунтуються на відношеннях підпорядкування (видового родовому), включення (родового у видове) і співпідпорядкування. Гіпонімію можна розглядати як вияв мовної парадигматики, що демонструє ієрархію позначень понять» [18, с. 10]. Важливо навести приклади таких гіпонімічних понять, як сценарій, схема, фрейм, скрипт, план та ментальна модель, кожен з цих ментальних утворень можна декодувати.

Найбільш популярна в когнітивістиці модель, яку можна вважати гіперонімом: вона представляє стереотипову (прототипову) ситуацію даної тематики [37, с. 3].

У процесі побудови фрейму гіперонімічні та гіпонімічні відносини відіграють ключову роль у дослідженні, оскільки допомагають досліджувати процеси організації знань та класифікації понять. Саме ці моделі описують відносини між словами на основі їхньої ієрархічної організації. Це сприяє глибшому розумінню лексичних структур та концептуальних систем, закладених у мові. Не менш важливим є моделювання понятійних ієрархій, що допомагає зрозуміти, як організується інформація у людській свідомості. Моделі описують, яким чином людина класифікує об'єкти навколишнього світу та яким чином функціонує мовна система в рамках створення та підтримки понятійних структур.

Дуже важливою є структура сценарію. За онлайн-виданням «Українського тлумачного словника» сценарій – це «літературний твір, який служить основою для створення фільму, визначає його ідейно-художній зміст, образи, розгортання подій, жанр; кіносценарій» [63]. Ця структура допомагає економити когнітивні ресурси, оскільки, покладаючись на сценарій, людина використовує готовий шаблон дій та очікувань замість того, щоб аналізувати кожну ситуацію з нуля. У мові сценарії підтримують розуміння та інтерпретацію тексту та дискурсу, дозволяючи слухачам чи читачам заповнювати прогалини та передбачати розвиток подій на основі культурних та особистих знань.

Надзвичайно важливою є модель скрипта, що є концептуальною структурою, що використовується в когнітивній науці та лінгвістиці для опису організації знань про послідовності подій або дій у специфічних контекстах. Скрипт можна розглядати як ментальну репрезентацію, яка фіксує типові аспекти певних ситуацій та структурує наш досвід у вигляді передбачуваних послідовностей.

Скрипти відіграють важливу роль у когнітивній обробці, оскільки вони дозволяють індивідам передбачати події та інтерпретувати соціальні взаємодії на основі накопиченого досвіду та шаблонів поведінки. У цьому контексті вони є свого роду когнітивними схемами, які полегшують сприйняття та розуміння нових ситуацій, формуючи очікування щодо того, що має статися.

В рамках аналізу текстів та дискурсів модель скрипта є потужним інструментом для виявлення загальних схем і структур, які сприяють інтерпретації змісту та смислового значення. Скрипти ілюструють, як мова та знання про світ взаємодіють, впливаючи на сприйняття та розуміння комунікації. Таким чином, використання моделей скриптів у наукових дослідженнях дозволяє глибше зрозуміти механізми когнітивної обробки інформації та їх вплив на формування соціального досвіду.

Якщо поглянути на Рис. 1.1, то можна побачити, що саме тут Роджер Шенк (1946-2023 рр.) - американський теоретик штучного інтелекту, когнітивний психолог, вчений в галузі навчання та реформатор освіти, демонструє важливість поняття фрейм та структуризації: ці структури можуть бути побудовані на основі концептуальних залежностей. Графічне подання пропозиції «John prevented Mary from giving a book to Bill.» («Джон застеріг Мері, щоб вона давала книгу Біллу»). Цей приклад цікавий тим, що він демонструє відношення «причинності – наслідок».

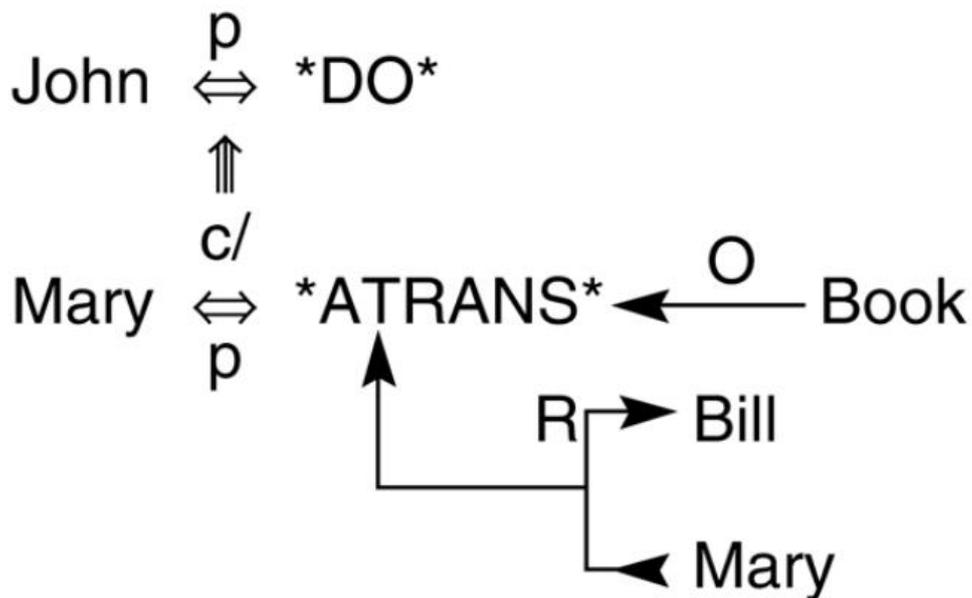

Рис. 1.1 Conceptual dependency representation of the sentence «John prevented Mary from giving a book to Bill» (Schank and Rieger, 1974).

«The conceptual dependency (CD) theory, developed by Schank and Rieger (1974), represents the sentence "John prevented Mary from giving a book to Bill" using a formal system to depict natural language semantics. It uses graphical structures to capture relationships between actions, agents, objects, and causality.

In this example:

1. John is the agent who performs a preventing action.
2. Mary is the recipient of the prevention, which stops her intended action of giving a book.
3. Bill is the intended recipient of the book.

4. The structure highlights causality, showing how John's action interrupts the sequence leading to Bill receiving the book.

This method provides a canonical form for sentences, helping to infer logical relationships and reducing ambiguity by standardizing how events and dependencies are described. It focuses on primitive acts and dependencies, ensuring consistent representations for similar meanings» [58, с. 2-3; 57, с. 16].

Теорія концептуальної залежності має низку важливих переваг. По-перше, за рахунок побудови формальної теорії семантик природної мови зменшуються проблеми, пов'язані з двозначністю. По-друге, саме уявлення у процесі побудови канонічної форми сенсу висловлювань охоплює багато природно-мовних семантик. Це означає, що всі вирази, які мають той самий сенс, будуть внутрішньо представлені синтаксично ідентичними, а не лише семантично еквівалентними графами. Це канонічне уявлення — спроба спростити висновки, потрібні розуміння. Наприклад, ми можемо продемонструвати, що два вирази означають ту саму сутність, за допомогою простого зіставлення графів концептуальної залежності. Подання, яке забезпечує канонічної форми, може вимагати великої кількості операцій на графах різної структури.

Дослідники вважають, що «коли ви стикаєтеся з проблемою, ваша підсвідомість аналізує пов'язані з нею ситуації з вашого минулого, зроблені вами вибори та те, як вони спрацювали, а потім генерує нові варіанти» [50, с. 128].

Розглядаючи поняття скрипт, то можна визначити, що це поняття досить провте на перший погляд, але якщо подивитися ширше, то скрипт це основа для багатьох інших понять, наприклад, для поняття сценарію. Скрипт може бути розгорнутий в сценарій і сценарій може бути спресований у скрипт. Саме це і показує нам моделювання простору і структурування. У одній зі своїх робіт Джордж Лакофф пише: «положення, що категорії визначаються загальними властивостями, не тільки частина нашого повсякденного мислення, але й один із

найважливіших наукових принципів, який був з нами протягом понад дві тисячі років» [29, с. 5].

У когнітивній лінгвістиці поняття «план» (або «планування») відноситься до ментальних процесів, пов'язаних з організацією дій та рішень, які людина робить для досягнення певної мети. Планування охоплює структурування послідовності кроків, необхідні виконання завдання, і часто включає як мовні, і немовні компоненти, що робить його важливим об'єктом дослідження в когнітивній лінгвістиці.

Плани у когнітивній лінгвістиці розглядаються як когнітивні схеми, які дозволяють людині будувати ієрархічно організовані ментальні моделі для виконання різних дій. Ці моделі засновані на попередньому досвіді та знаннях, що полегшує прогнозування майбутніх ситуацій та дозволяє адаптувати поведінку залежно від обставин. Це ж висвітлює у своїй роботі О. Л. Мороз: «психофізіологічною основою такого упізнання вважаємо асоціативний зв'язок, який існує між досвідом або знаннями про життєві ситуації і тими емоційними станами, які виникають в цих ситуаціях» [36, с. 2].

Як зазначає лінгвіст Леонард Талмі у своїй роботі, «когнітивні плани включають процеси, які відбуваються на рівні ментальних репрезентацій та пов'язані з управлінням діями через мовну та немовну взаємодію» [45].

Таким чином, вивчення планів у когнітивній лінгвістиці дозволяє краще зрозуміти, як люди організують свою діяльність через мову та які когнітивні механізми лежать в основі планування та виконання складних дій.

Не менш важливою є ментальна модель — це когнітивна репрезентація, яка допомагає людям розуміти, інтерпретувати та передбачати події та процеси у світі. Ці моделі формуються на основі попереднього досвіду, знань та інформації, що дозволяє індивідам організовувати свої думки, робити висновки та приймати рішення.

Ментальні моделі можуть змінюватись за складністю та охоплюють широкий спектр концепцій, включаючи фізичні об'єкти, соціальні взаємодії та абстрактні ідеї. Вони відіграють ключову роль у мовному сприйнятті та комунікації, оскільки допомагають пов'язувати словесні конструкції з реальним досвідом та розумінням. За Н. Магас, «в ментальній моделі комплексно і взаємопов'язано зберігається інформація про об'єкт, параметри ситуації тощо. Модель існує в двох вимірах: як одиниця збереження інформації і як актуальна динамічна модель, що дає змогу розглядати її як в структурному аспекті (особливості структуралізації досвіду), так і в процесуальному (особливості актуалізації знання). В ментальній моделі репрезентується як змістовий аспект тексту, так і фонові знання адресата, оскільки функцією ментальної моделі є конструювання смислу через інтеграцію вербальної інформації та особистого знання. Звідси випливає, що ментальну модель можна розглядати як символічну репрезентацію об'єктів і подій» [31, с. 4].

1.3. Специфіка функціонування концепту - як одиниці мислення в процесах мовленнєвої діяльності

Концепт, як ключова одиниця мислення, є складною когнітивною структурою, що включає у собі як лексичну, а й культурну, емоційну і асоціативну інформацію про якомусь об'єкт чи явище. та орієнтуватися в навколишньому світі. значення, образи, переживання і навіть передчуття, що у людини у відповідь певні стимули. Сучасна енциклопедія України характеризує це поняття так: «концепт - термін середньовічної схоластичної філософії і логіки на позначення загального в одиничних предметах; на його основі виникає поняття, виражене словом» [22].

О.В. Зайченко у своїй роботі зазначає, що: «концепт має філософське та лінгвістичне наповнення, своє власне трактування. З точки зору філософії концепт є змістом поняття у відгалуженні від мовної форми його вираження, яке актуалізує відображену в понятті онтологічну складову цього поняття, є результатом взаємодії ряду факторів: ідеології, релігії, національних традицій та

фольклору, образів мистецтв, життєвого досвіду та системи цінностей людства. Ж. Дельоз і Ф. Гватарі вважають, що філософія складається у творчості концептів, що кожний концепт завжди поєднується з іншими концептами, називають якості, притаманні концептам: множинність, перетинання, співпадання, згущення в концепті різних складових. Концепт не є окремою сутністю з стійкою субстанціональністю, а навпаки є явищем на етапі становлення» [20, с. 2].

Процес функціонування концепту у мовної діяльності можна охарактеризувати через кілька ключових аспектів. По-перше, концепт є основою для створення та інтерпретації мовних одиниць, таких як слова, фрази та речення. уявлення про право вибору, незалежності та особисту відповідальність. змінюватись в залежності від культурного контексту та особистого досвіду. Олександра Газуда у своїй роботі пише: «сутнісні особливості концепту як оперативної одиниці мислення зводяться до його обґрунтування крізь призму багатоаспектності, передусім як ментального і мисленнєвого утворення, що базується на багатоманітності смислів у мовознавстві і використовується у процесі когнітивної (пізнавальної) людської діяльності» [10, с. 5].

По-друге, концепти беруть активну участь у процесах категоризації, які дозволяють систематизувати інформацію та полегшувати розуміння складних явищ. Таким чином, концепти та категоризація працюють спільно, формуючи когнітивні структури, що полегшують комунікацію та розуміння.

По-третє, концепти відіграють важливу роль у формуванні когнітивних моделей, які є спрощеними версіями реальності, які використовуються для передбачення та інтерпретації подій.

Крім того, концепти збагачують речову діяльність, дозволяючи людям висловлювати складні ідеї та емоції через метафори та образні вирази. Це не тільки поглиблює розуміння, а й створює емоційний зв'язок між тим, хто

говорить і слухає. Як зазначає у своїй роботі О. Мельничук, «зв'язок мовної та концептуальної картини світу здійснюється за посередництвом слова» [33].

Концепт як одиниця мислення у процесі речової діяльності грає ключову роль організації, інтерпретації і передачі знань. в рамках якої концепти функціонують, дозволяючи будувати когнітивні моделі та спрощувати складні. Таким чином, розуміння концептів та їх взаємодія з процесами категоризації є важливим аспектом когнітивної лінгвістики, що дозволяє глибше дослідити механізми мислення та комунікації. Категоризація - це когнітивний процес, за допомогою якого люди організують та групують інформацію на основі загальних ознак або характеристик об'єктів, подій та явищ. Цей процес дозволяє ефективно обробляти інформацію, спрощуючи сприйняття складних даних та полегшуючи прийняття рішень. Важливість категоризації полягає у її здатності спрощувати взаємодію Космосу з навколишнім світом, дозволяючи швидко ідентифікувати і класифікувати об'єкти, і навіть отримувати їх значну інформацію. У контексті мови категоризація сприяє створенню та розумінню лексичних одиниць, а також формуванню ментальних моделей, що, своєю чергою, впливає на комунікацію та когнітивні процеси.

Одним із ключових принципів лінгвістично-когнітивного підходу є поняття концептуальної метафори, яка передбачає, що абстрактні поняття часто розуміються та представляють у термінах більш конкретних областей. «З. Кьовечеш, як і Дж. Лакофф, М. Тернер та Р. Гіббс, виокремлюють чотири основні когнітивні механізми поетичного переосмислення базових концептуальних метафор, зокрема: розширення (*extending*), що передбачає появу додаткових концептуальних елементів у концептосфері джерела образу; нарощування (*elaboration*), в основі якого лежить осмислення по-новому вже наявних елементів сфери джерела; поєднання (*combining*), яке базується на одночасній активації та накладанні декількох базових концептуальних метафор; перегляд (*questioning*), коли автор ставить під сумнів доречність метафор, звичних для повсякденного використання» [17, с. 26-27].

1.4 Особливості представлення концепту ДЕТЕКТИВ

Лінгвокогнітивний підхід дозволяє нам визначити прототипову модель детектива. Головний концепт для нашого дослідження – «Детектив», він представлений у вигляді детективного дискурсу і незважаючи на той факт, що існує величезна бібліографія, яка, з одного боку, висвітлює специфіку досліджень багатьох авторів, а з іншого, стереотипні ментальні моделі детективного дискурсу взагалі, ще не існує єдиного підходу до використання методології когнітивного моделювання для побудови універсальної концептуальної схеми (Т. Бехта).

Лінгвокогнітивний підхід пропонує комплексну структуру для аналізу детективного дискурсу, охоплюючи дослідження сприйняття перспективи та ментального моделювання, прагматики дискурсу, мовних варіацій і стилістичних особливостей, а також їх наслідки для розуміння оповіді. Спираючись на принципи лінгвістики, когнітивної науки та аналізу дискурсу, науковці можуть розгадати складну взаємодію між мовою та когніцією в детективних наративах, проливаючи світло на когнітивні механізми, що лежать в основі залучення читачів, інтерпретації та задоволення від тексту.

Він, також, являє собою конвергенцію лінгвістичної теорії та когнітивної науки, що має на меті з'ясувати складний зв'язок між мовою та пізнанням. За своєю суттю цей підхід передбачає, що мова є не просто засобом спілкування, а й вікном у роботу людського розуму. Якщо ж вивчити структуру, використання та інтерпретацію мови, лінгвісти та когнітологи можуть отримати уявлення про фундаментальні когнітивні процеси, такі як сприйняття, пам'ять і міркування.

Наша основна мета - зробити порівняння первинних і вторинних текстів з Шерлоком Холмсом, щоб зрозуміти основні течії сьогодення, тому варто розглянути детальніше як саме функціонує аналіз лінгвокогнітивного моделювання можна за допомогою фрейму – «Лінгвокогнітивне моделювання англomовного детективного дискурсу», який представлений на Рис. 1.4 нижче.

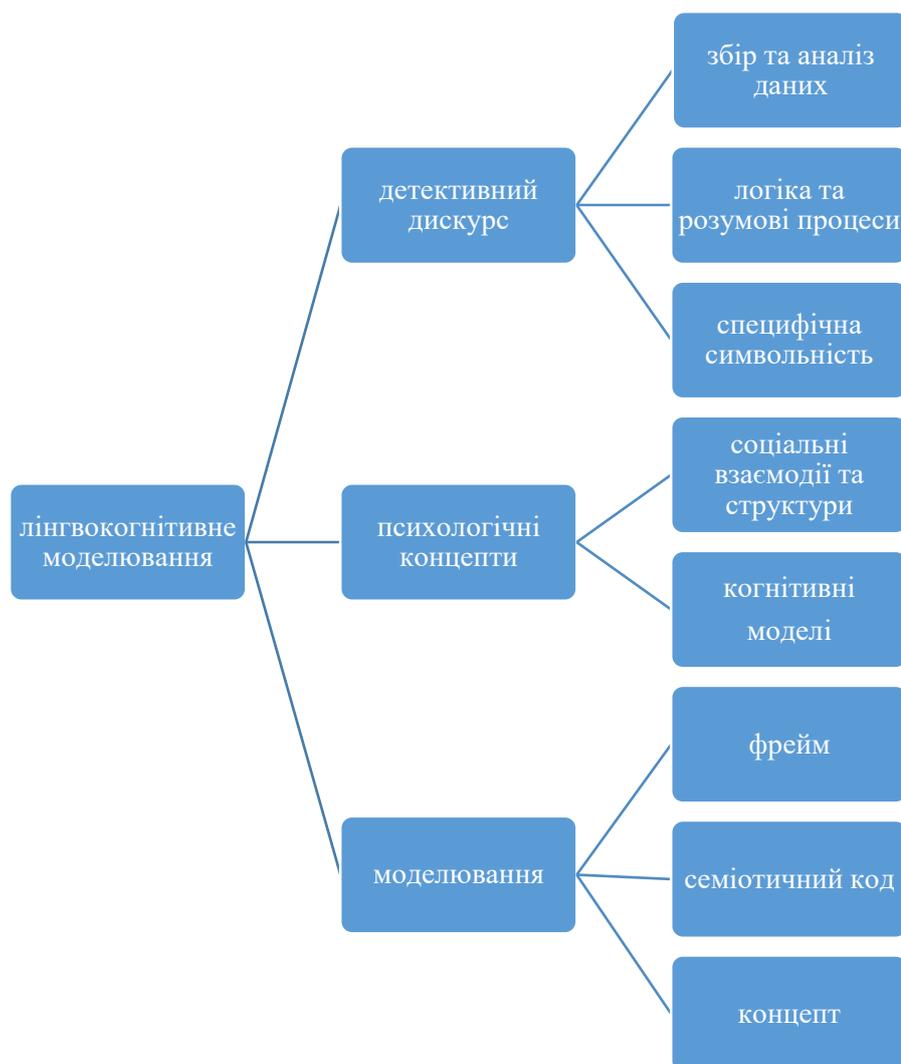

Рис. 1.4 Лінгвокогнітивне моделювання англомовного детективного дискурсу

Теоретично ми можемо розвинути цей фрейм, вводячи у нього субконцепти. В.Ю. Свінціцька у своїй роботі пише: «Концепт «ТАЄМНИЦЯ» («MYSTERY») в наративному дискурсі представлений іменем концепту – лексемою «mystery», її синонімами «secret», «riddle», «puzzle», «enigma», «rebus», що входять у ядро лексико-семантичного поля «ТАЄМНИЦЯ» («MYSTERY»)» [43, с. 2].

Таким чином, у детективному дискурсі, наприклад, поняття «правда» може бути метафорично сформульоване як матеріальний об'єкт, який потрібно розкрити, що відображає когнітивні процеси, пов'язані з пошуком знань і розуміння. Аналізуючи мовні вирази та метафоричні відображення, що використовуються в детективних наративах, науковці можуть розкрити основні когнітивні структури та концептуальні основи, які формують наративний досвід.

Як у своїй роботі зазначив Джордж Лакофф, «категоризація не є справою, яку слід сприймати легковажно. Немає нічого більш базового, ніж категоризація для наших думок, сприйняття, дій і мови. Кожного разу, коли ми бачимо щось як певний вид, наприклад, дерево, ми категоризуємо. Коли ми міркуємо про види речей — стільці, нації, хвороби, емоції, будь-які види речей — ми використовуємо категорії. [...] Без здатності до категоризації ми не змогли б функціонувати взагалі, ні в фізичному світі, ні в наших соціальних та інтелектуальних життях» [28].

З цього випливає, що лінгвокогнітивний підхід пропонує потужну оптику, через яку можна аналізувати детективний дискурс, надаючи розуміння когнітивних механізмів, що лежать в основі розуміння оповіді. Спираючись на принципи лінгвістики, когнітивної науки та аналізу дискурсу, науковці можуть розгадати складність мови та пізнання в детективних оповіданнях, збагачуючи наше розуміння цього тривалого літературного жанру.

Лінгвокогнітивний підхід підкреслює динамічну взаємодію між мовою та ментальними образами. Згідно з когнітивною лінгвістикою, мова тісно переплітається з концептуальними образами, причому мовні вирази часто викликають ментальні репрезентації чуттєвого досвіду та концептуальних сфер. У детективному дискурсі яскраві описи, чуттєві деталі та образна мова використовуються, щоб занурити читачів у світ оповіді та викликати в уяві образи, пов'язані з місцями злочинів, героями та розвитком сюжету. Аналізуючи роль мови в пробудженні ментальних образів у детективних оповіданнях, науковці можуть досліджувати когнітивні механізми, що лежать в основі залучення читачів, емпатії та емоційних реакцій на текст.

Він також наголошує на ролі сприйняття перспективи та мисленнєвого моделювання в розумінні оповіді. Уявлення про перспективу включає в себе здатність приймати різні точки зору та розумові стани, що дозволяє читачам співпереживати героям, передбачати розвиток сюжету та брати участь у теорії мислення. У детективному дискурсі сприйняття перспективи займає центральне

місце в зображенні точок зору багатьох персонажів, дослідженні недостовірної оповіді та розв'язанні неоднозначності оповіді. Аналізуючи лінгвістичні маркери та наративні техніки, які використовуються для сигналізації про зміни в перспективі та фокусуванні, науковці можуть розкрити когнітивні процеси, пов'язані з сприйняттям перспективи та мисленнєвою симуляцією в детективних оповідях.

Крім того, лінгвокогнітивний підхід підкреслює роль контексту у формуванні використання та інтерпретації мови. У детективному дискурсі контекст відіграє вирішальну роль у керуванні очікуваннями читачів, впливаючи на їхні інтерпретації мовних реплік і наративних подій. Тому увага може бути приділена аналізу мовних засобів: лексики, синтаксису і дискурсивним маркерам, властивих детективним наративам. Як зазначає А. Плегуча, «характерною особливістю маркерів дискурсу є той факт, що, крім сфери їх застосування, вони також відрізняються за своєю орієнтацією, тобто напрямом, у якому вони функціонують у дискурсі» [41, с. 3]. Лексикон детективної літератури часто охоплює безліч термінів, характерних для злочинності, розслідування та правоохоронних органів, що відображає тематичну сутність жанру. Від «алібі» до «злочинця» ці терміни не лише служать мовними маркерами, а й сприяють зануренню читачів, залучаючи їх глибше у світ таємниць і інтриг.

Не менш важливим є аналіз синтаксису в детективному дискурсі. Структура речень, розміщення речень і використання риторичних прийомів відіграють ключову роль у формуванні потоку оповіді. Лаконічні допити детективів, ухильні відповіді підозрюваних і драматичні одкровення — усе це режисовано завдяки ретельному маніпулюванню синтаксисом, що посилює напругу й тримає читачів на межі своїх місць.

Крім того, дискурсивні маркери служать дороговказами, які ведуть читачів крізь лабіринти сюжетних поворотів, характерних для детективної літератури. Незалежно від того, чи це тонке передвіщення небезпеки, що насувається, чи

раптова зміна перспективи оповіді, ці лінгвістичні підказки діють як навігаційні засоби, спрямовуючи читачів до ключових одкровенень і розвитку сюжету.

Тут постає й проблема перекладу, як зазначає О. Полупан у своїй роботі: «однак основні проблеми в перекладі кримінальної термінології в детективному романі можуть бути пов'язані не стільки з обмеженими знаннями перекладача в юриспруденції, скільки зі збереженням задуму автора та стилістичних функцій терміну, таких як характеристика персонажів, підтримання професійної атмосфери в оповіданні, імітація мови професіоналів» [42, с. 46 - 47]. Завдяки аналізу контекстуально вбудованих мовних особливостей науковці можуть розплутати заплутану мережу значень, яка лежить в основі детективних наративів, проливаючи світло на когнітивні процеси, пов'язані з розумінням оповіді.

Лінгвокогнітивний підхід зазначає важливість прагматики дискурсу у формуванні комунікативного наміру та інтерпретації. Прагматика дискурсу досліджує, як мова використовується в контексті для досягнення конкретних комунікативних цілей, беручи до уваги такі фактори, як наміри мовця, очікування аудиторії та розмовні імплікації. У детективному дискурсі прагматичні міркування мають першорядне значення для передачі тонких нюансів, передачі підтекстових значень і оркестрування драматичної напруги. Завдяки аналізу мовленнєвих актів і риторичних стратегій у детективних наративах науковці можуть розкрити когнітивні процеси, пов'язані з висновками, комунікативними висновками та прагматичною інтерпретацією.

А ще, лінгвокогнітивний підхід підкреслює роль мовних варіацій і стилістичних особливостей у формуванні оповідного голосу та характеристики. Мовні варіації стосуються систематичних відмінностей у використанні мови в різних соціальних, культурних і ситуаційних контекстах, тоді як стилістичні особливості охоплюють мовні засоби та прийоми, які використовуються для передачі тону, настрою та атмосфери. У детективному дискурсі мовні варіації та стилістичні особливості є інструментальними для зображення соціолектів,

діалектів та ідіолектів персонажів, а також для встановлення тону оповіді та авторського голосу. Аналізуючи мовні маркери та стилістичний вибір, що використовується в детективних оповіданнях, науковці можуть розкрити когнітивні процеси, пов'язані з ідентифікацією персонажів, зануренням у розповідь та залученням читача.

Таким чином, лінгвокогнітивний підхід забезпечує багатогранну основу для аналізу детективного дискурсу, охоплюючи дослідження концептуальної метафори, когнітивних схем і фреймів, когерентності та когезії оповіді, а також ролі мови у викликанні ментальних образів. Спираючись на принципи лінгвістики, когнітивної науки та аналізу дискурсу, науковці можуть розгадати складну взаємодію між мовою та когнітивними функціями в детективних оповіданнях, збагачуючи наше розуміння цього складного та динамічного літературного жанру.

Висновки до Розділу 1

Таким чином, Розділ 1 дослідження засвідчує важливість лінгвокогнітивного підходу до вивчення детективного дискурсу, вказуючи на його потенціал у розкритті складних механізмів комунікації. Встановлені теоретичні основи дозволяють глибше зрозуміти, як дискурс, як глобальна одиниця, категорії лінгвокогнітивного аналізу та концепти як одиниці мислення взаємодіють, впливаючи на процеси мовлення та сприйняття тексту. Це створює міцну основу для подальших досліджень у сфері лінгвістики та когнітивних наук.

По-перше, було встановлено, що дискурс є складною та багат шаровою одиницею організації мовного коду, яка перевищує просту лексико-граматичну структуру. Дискурс охоплює не тільки мовні форми, а й соціальні, культурні та когнітивні аспекти, які впливають на процеси спілкування людини. Це дозволяє розглядати дискурс як контекстуальне явище, де важливими є не лише мовні елементи, а й взаємодія учасників комунікації, їхні наміри та соціальні ролі. Також, усвідомлення дискурсу як глобальної одиниці є критично важливим для розуміння складних механізмів комунікації в детективному жанрі, де значення часто формується не лише через слова, а й через контекст та інтерпретації.

По-друге, були окреслені основні характеристики ментальної моделі світу та ментальних структур. Також, було виокремлено основні категорії лінгвокогнітивного аналізу дискурсу, що включають концепти, категоризацію, фрейми, плани, скрипти, дискурси та сценарії. Ці категорії відіграють ключову роль у дослідженні детективного дискурсу, адже дозволяють розглядати не лише мовні елементи, а й когнітивні процеси, які стоять за їх сприйняттям та інтерпретацією. Аналізуючи детективний дискурс з точки зору лінгвокогнітивного підходу, можна виявити, як концепти формують сприйняття персонажів і подій, які культурні стереотипи впливають на інтерпретацію тексту, а також які фрейми активуються під час спілкування. Це дозволяє глибше

зрозуміти, як читачі взаємодіють з текстом, і які механізми впливають на формування їхніх уявлень про детективні наративи.

По-третє, було акцентовано увагу на специфіці функціонування концепту як одиниці мислення, що істотно впливає на процеси мовленнєвої діяльності. Концепт, інтегруючи лексичну, культурну та емоційну інформацію, виступає основою для створення ментальних моделей, які читачі використовують для інтерпретації текстів. Особливі в детективному дискурсі – є концепти, що стосуються справедливості, злочину та розслідування, формують не лише очікування, а й емоційні реакції. Таким чином, розуміння функціонування концептів дозволяє не тільки проаналізувати, як мовлення конструє значення, але й виявити, як вони формують когнітивні стратегії, що використовуються читачами під час взаємодії з детективними наративами.

По-четверте, лінгвокогнітивний підхід підкреслює важливість дискурсивної прагматики у формуванні комунікативних намірів та інтерпретацій, та враховує багато факторів (наміри автора тексту, очікування аудиторії та вплив на хід сприйняття) та може бути використаний для досягнення конкретних цілей. Також, лінгвокогнітивний підхід охоплює вивчення концептуальних метафор, когнітивних схем і фреймів, послідовності і зв'язності розповіді і забезпечує багатогранну основу для аналізу результатів.

Розділ 2. Порівняння представлення концептуальної інформації у первинних і вторинних детективних дискурсах

2.1. Особливості становлення детективного жанру

Як особливий літературний жанр детектив сформувався у 19 столітті. Він з'явився в Америці, але сформувався, як окремий літературний жанр саме у Великій Британії. У цих творах присутній класичний для детективу сюжет, переважно розслідується злочин в «закритій кімнаті», а герої стикаються з різними таємницями та загадками, які тільки надзвичайно розумна та високоінтелектуальна людина може вирішити. В сучасному розуміння дослідниця Тетяна Гуляк описує так: «для більшості критиків детектив є провідною темою, навколо якої інші кримінальні історії та трилери грають лише роль варіацій. Незважаючи на це, зазвичай розрізняють класичний (детектив закритого типу), психологічний, історичний, іронічний, фантастичний, шпигунський, крутий (гангстерський), кримінальний (міліцейський), політичний типи детективів. Ці назви є безпосередньою проекцією змісту художніх творів» [14, с. 2].

Появу цього жанру традиційно пов'язують з ім'ям американського письменника Едгара Алана По (1809-1849 рр.). 20 квітня 1841 року вважається днем народження детективного жанру у літературі. Саме в цей день була опублікована новела Едгара Аллана По «Вбивство на вулиці Морґ» («*The Murders in the Rue Morgue*»), яка започаткувала розвиток детектива [26, с. 1].

Едгар Алан По вніс такі складові до жанру детектив, розпочавши зі своїх новел 1840-х рр.:

- а) не тільки відкрив новий жанр, а й заклав його основи, вловив головні особливості;
- б) розробив безліч детективних сюжетних ходів;
- в) вперше вивів образ детектива-аматора, наділеного незвичайними здібностями до логічного аналізу;
- г) описав техніку дедуктивного методу;
- д) зрозумів специфіку та можливості впливу детектива на читача;

е) ввів у жанр принцип «серійності», коли одні й ті самі герої переходять із розповіді до розповіді та розслідують різні злочини.

Анна Кетрін Грін (1846–1935 рр.) - американська письменниця, що почала першою використовувати елементи судового та поліцейського розслідування у детективах. Уперше вона запропонувала термін «детектив» [25, с. 103].

Чарльз Діккенс (1812–1870 рр.) - один з найвидатніших британських письменників, який був також відомий своїми романами, такими як «Таємниця Едвіна Друдра» («*The Mystery of Edwin Drood*»). Він використовував елементи детективу та розслідування, тим самим вплинув на розвиток жанру [1, с. 36].

Гілберт Кіт Честертон (1874–1936 рр.) — відомий англійський письменник, есеїст, філософ і критик, який зробив значний внесок у розвиток детективного жанру [39, с. 1].

До його доробків можна віднести:

а) зосередження не лише на розкритті злочину, а й на розкритті внутрішнього світу героїв та етичних дилем, пов'язаних зі злочином;

б) створення унікального детектива отця Брауна (*Father Brown*), який розкриває злочини завдяки глибокому розумінню людської природи та моральних принципів, не має наукових або дедуктивних навичок, але завдяки інтуїції, емпатії й моральним переконанням вирішує складні загадки;

в) відображення релігійних та філософських поглядів автора.

Вілкі Коллінз (1824–1889 рр.) — автор, якого вважають одним із перших авторів британських детективних романів [59]. Його романи «Жінка в білому» («*The Woman in White*») та «Місячний камінь» («*Moonstone*») вважаються ранніми зразками детективу та включають елементи розслідування та таємниці. Саме твір «Місячний камінь» заклав основи жанру, ввів елементи, які стали класичними для детективів, такі як:

а) розслідування крадіжки;

б) методичний підхід до розгадки таємниці;

в) подання історії через кілька оповідачів;

г) підвищення напруги за рахунок введення елементів заплутаної таємниці та несподіваних розв'язок.

«Королевою детектива» вважають Агату Крісті (1890–1976 рр.) - британська письменниця. Вона вважається однією з найуспішніших і найпопулярніших авторів у світі, а її твори перекладені більш ніж 100 мовами і продані тиражем понад два мільярди екземплярів [27, с. 3].

Авторка зробила значний внесок у розвиток жанру детективу:

а) створила персонажів– детективи Еркюль Пуаро та міс Марпл, які стали культовими та почали уособлювати два різні підходи до розслідування злочинів (Пуаро — з унікальною здатністю «дивитися очима злочинця», а міс Марпл — з її гострим розумом, який дозволяє розпізнавати поведінку людей);

б) майстерно побудувала сюжети з безліччю несподіваних поворотів, логічністю та витонченими загадками, що зробило її відомою за межами Великобританії;

в) придумала класичний прийом – злочин у закритій кімнаті з неможливістю для злочинця залишити місце злочину або бути поміченим;

г) популяризувала жанр «детектив» не лише, як письменниця, але і як театральний автор і критик.

Найбільш плідним автором в цьому жанрі вважається Едгар Воллес (1875–1932 рр.) — британський письменник, журналіст і драматург [67]. Воллесу належать також класичні детективні романи, як: «Чотири справи інспектора Фурньє» («*The Four Just Men*»), «Зелене світло» («*The Green Light*»), «Людина, що сміється» («*The Man Who Laughs*»).

Він значною мірою вплинув на розвиток кримінальної літератури у Великій Британії:

а) популяризував цей жанр, оскільки написав більш ніж 170 книг і створив захопливі кримінальні історії, наповнених інтригами, несподіваними поворотами та заплутаними сюжетами;

б) придумав унікального героя детектива, який відрізнявся від інших, що були до нього.

Ці письменники і були початківцями в жанрі детектив. Вони не просто розробили спеціальні схеми детективного дискурсу, але й спромоглися виділити тематичні групи лексики до цього жанру, наприклад такі нові слова, як *сищик* (*detective*), *підказка або доказ* (*clue or evidence*), *дедукція* (*deduction*), *злочин* (*crime*), *загадка або таємниця* (*mystery*), *антагоніст або злочинець* (*antagonist or criminal*), *алібі* (*alibi*), *інспектор поліції* (*police inspector*). Саме це і допомогло майбутнім авторам жанру детектив.

Але найважливішим, на думку багатьох науковців, є Артур Конан Дойл (1859–1930 рр.). Письменник за багато років видав п'ять збірок новел та чотири повісті. Найвідоміший він своїми історіями про Шерлока Холмса. Є багато творів, які, йому присвячені: «Знак чотирьох» («*The Sign of the Four*»), «Долина жаху» («*The Valley of Fear*»), «Повернення Шерлока Холмса» («*The Return of Sherlock Holmes*»), «Його прощальний уклін» («*His Last Bow*»), «Архів Шерлока Холмса» («*The Case-Book of Sherlock Holmes*»). Автор самостійно декілька з них визначив як роман, а саме: «Етюд у багряних тонах», «Знак чотирьох», «Собака Баскервілей» та «Долина жаху», інші ж можна класифікувати як новели [52, с. 1]. Якщо розглядати його творчість, то можна з впевненістю сказати, що його асоціюють саме з детективним жанром в літературі, хоч автор і писав у багатьох інших жанрах. Дуглас Керр пише: «Arthur Conan Doyle is recognized as a master of narrative. (...) this mastery expresses itself in his management of genre, at a time when social and cultural changes had created a literary environment that saw the emergence of what is now called genre fiction» [56].

Конан Дойл народився в Единбурзі 1859 року. Після закінчення університету він був вимушений працювати лікарем, проте його справжня пристрасть полягала у літературі [15, с. 105]. Вже на початку своєї кар'єри Дойл писав оповідання та романи різних жанрів, включаючи історичну прозу та науково-фантастичні твори [9, с. 1].

Якщо ж ми проаналізуємо роль сера Артура Конан Дойла, то можна зазначити, різні підтипи його здобутків:

1. Він сприяв формуванню детективної течії в літературі, як жанру та одним з перших написав «Етюд в багряних тонах» («*A Study in Scarlet*») та перші два збірника творів про Шерлока Холмса в 1887 та 1892 роках. Конан Дойл на відміну від По, використовує різні детективні піджанри: у нього є чисто закриті детективи - «Строкаста стрічка» («*The Adventure of the Speckled Band*»), шпигунські - «Друга пляма» («*The Adventure of the Engineer's Thumb*»), містичні «Собака Баскервілей» («*The Hound of the Baskervilles*»), політичні - «Скандал у Богемії» («*A Scandal in Bohemia*»), пошук серійного вбивці - «Етюд у багряних тонах» («*A Study in Scarlet*»). Вклад Дойла у жанр детектива також полягає у розвитку літературних структур, таких як деталізовані розслідування, інтригуючі повороти сюжету та неординарні персонажі, які взаємодіють у рамках складних моральних дилем. Він неначе зібрав усі характеристики детективу у своїх романах та новелах. Крім того, він вплинув на подальшу еволюцію жанру, створивши образи, які були адаптовані у різних формах мистецтва – від театру до кіно та телебачення. Зокрема, багаторічні адаптації історії про Шерлока Холмса, включаючи понад 250 екранізацій, показують, наскільки важливим і актуальним є цей персонаж у культурі і сьогодні [68].

2. Він повністю створив новий образ героя – нестримного інтелектуала, що використовує не супергеройські сили у боротьбі зі злом, а саме розум та когнітивне, логічне мислення. Створення персонажа Шерлока Холмса стало важливим кроком у розвитку детективного жанру. Вважається, що Артур Конан Дойл створив персонажа Шерлока Холмса, надихнувшись кількома реальними особистостями та літературними героями. Насамперед, прототипом для Холмса став доктор Джозеф Белл, викладач і лікар в Единбурзькому університеті, який викладав письменнику і був його наставником. Белл був відомий своєю винятковою здатністю робити точні висновки про пацієнтів, обґрунтуючись на спостереженнях та аналізі найдрібніших деталей, навчав студентів цього методу дедукції і часто використовував свої навички, щоб ставити правильні діагнози чи вирішувати загадкові випадки. Фігура Конан Дойла викликала не менший

інтерес, ніж створений образ детектива. Автор новел про Шерлока Холмса був людиною освіченою, досить добре обізнаною в точних науках, таких як хімія та фізіологія. В творах про Шерлока Холмса це одне з найбільш важливих елементів його характеру. Артур Конан Дойл навіть сказав, що Шерлок Холмс - це він сам, тільки не настільки геніальний. Майже всі романи про Шерлока Холмса мають однакову структуру. У вступі представлений образ мудрого та нестандартного детективу, і несподівана дивовижна розв'язка справи. У творах, заснованих на Шерлоці Холмсі, необов'язково відбувається цей злочин. Як правило, головний герой порушує закон, в багатьох випадках не юридичний, а морально-етичний. Історії про вбивства у закритій квартирі, розкриття злочину та пошук викраденої реліквії – це типові сюжети класичного детектива, чия мета – пограти з читачем, запропонувавши йому знайти відповіді на два питання: хто лиходій і як сталося лиходійство.

3. На відміну від багатьох своїх попередників, Дойл створив персонажа, який вирішував загадки, а й сам став символом наукового підходу до розслідування злочинів. У створенні цього незвичного на той час персонажа йому допоміг свій досвід у лікарській справі, саме це і дозволило Дойлу описувати аналітичну сторону розслідувань з великою точністю та увагою до деталей справи. Холмс, з його видатними аналітичними здібностями, логікою та унікальною методикою розслідування, став одним із найяскравіших і найвідоміших образів у світовій літературі. Його метод дедукції, що полягає у виявленні прихованих закономірностей та на основі цього встановленні причинно-наслідкових зв'язків, суттєво вплинув на структуру та розвиток детективних творів [21, с. 38].

4. Він також створив справжній серіал тривалістю в кілька сезонів: правильніше читати історії про Шерлока Холмса по порядку, тому що в пізніших творах згадуються події, що відбулися в ранніх (наприклад, загибель великого детектива від рук професора Моріарті). Можна сказати, що всі історії про Шерлока Холмса – це одна велика книга, в якій важлива кожна глава; адже будь-

який твір про Холмса цінний не тільки тому, що він дарує дивовижну загадку, оповиту плащем таємниці, і не менш захоплююче розслідування, а й розкриває нові риси головних героїв, розвиває їхні стосунки, не просто дублюючи ті самі ситуації в різних сюжетних декораціях.

5. Великий інтерес до творів про Шерлока Холмса викликано також нарративним талантом Конан Дойла. При знайомстві з його творчістю читач, безумовно, отримує естетичне задоволення та, крім того, знайомиться із способом життя, традиціями англійців кінця XIX ст. Багато критиків намагалися зрозуміти, чим так цікаві читачам Шерлок Холмс і детективна література в цілому, і називали у зв'язку з цим насамперед традиційний авантюрний сюжет, центром якого було переслідування детективом злочинця. Причому детектив періодично потрапляє в пастку, але завжди рятується і знаходить злочинця. Наголошувалося і на ролі традиційного місця дії детективних оповідань Конан Дойла: різні підземелля, потайні кімнати, таємні ходи. Інтерес викликало і те, що новела про детектива англійського автора активно використовувала у своїх сюжетах опис новітніх винаходів, сучасних засобів комунікації (такі як телеграф, телефон), відгукуючись наукові досягнення у різних галузях знання. Але головною була надзвичайна чарівність створеного Конан Дойлом образу детектива.

Паралельно з Англією розвивався детективний жанр у Франції, хоч і вирізнявся характерними французькими літературними рисами. Французька літературна традиція детектива пов'язані з іменами Габоріо Еміль, Гастон Леру та Моріс Леблан. Франція вважається однією з країн-засновниць детективного жанру.

Жорж Сіменон (1903–1989 рр.) відомий своїми детективними творами. Він є автором понад 200 романів та понад 150 новел, найбільш відомий завдяки серії книг про інспектора Мегре, який розслідує злочини в Парижі та інших містах [54].

Вплив Сіменона на розвиток детективного жанру полягає у тому, що:

а) його головний персонаж комісар Мегре вирізняється глибоким психологічним портретом, відданістю справі, складністю і розважливістю в розслідуваннях;

б) його твори характеризуються не тільки детективними сюжетами, а й аналізом людської психології, соціальних та моральних аспектів.

Французький письменник Ежен Сю (1804–1857 рр.). Його творчість характеризується такими чинниками:

а) у 1830-х роках написав серію «*Паризькі таємниці*» («*Les Mystères de Paris*»), яка заклала основи міського детективного наративу;

б) велику увагу приділяв соціальним і політичним аспектам.

Гастон Леру (1868–1927 рр.) - один із представників класичного детективного жанру. Леру є одним із тих авторів, хто допоміг сформувати популярні риси детективного жанру на початку 20 століття. Серед основних здобутків його детективної творчості можна назвати наступні:

а) поєднував елементи детективу з пригодницькими і навіть готичними мотивами: «*Злочини і покарання*» («*Crime and Punishment*»), «*Таємниця жовтої кімнати*» («*The Mystery of the Yellow Room*»);

б) став першим писати твори, які пізніше стали прикладами інтелектуально-психологічного детективу. Його найвідоміший роман, «*Привид Оперу*» («*Le Fantôme de l'Opéra*»), хоч і не є класичним детективом, містить елементи розслідування, інтриг та загадок, що робить його важливим для розвитку детективної літератури.

Вважається, що французький детективний жанр не лише відображає класичні риси світового детективу, але й додає глибокий соціальний і психологічний контекст до тексту твору. Різноманітність стилів і тем робить його особливим.

2.2 Концептуальне моделювання детективного дискурсу на основі виділення базового концепту ДЕТЕКТИВ

На даний момент ще не описані особливості прототипових вторинних наративних схем, які забезпечують цілісність сприйняття різних аспектів оригінального твору детективного дискурсу: композиції, логіки розгортання сюжету, варіативності текстоспецифічних ментальних моделей. У сучасному комунікативному просторі феномен вторинних текстів набуває особливого значення. Як було наголошено з самого початку дослідження треба звернути увагу на закономірності розвитку семіотичного континуума сьогодні:

- він розширюється;
- роль візуальної інформації зростає;
- художні семіотики стають менш інформативними, але більш суб'єктивними;
- мистецтва швидко оновлюють свої художні мови, стають менш передбачуваними, оскільки значну роль починає відігравати авторське розуміння прототипових ситуацій. Ми хочемо представити модель, яка буде враховувати різні аспекти з авторським розумінням прототипових ситуацій для відображення їх у вторинних текстах. Модель представлена на Рис. 2.1.

Рис. 2.1 Лінгвокогнітивне моделювання детективного дискурсу

Як зазначає Т.О. Бехта, відома українська дослідниця детективного дискурсу пропонує таку модель процесу творення тексту та перетворення його в дискурс на Рис. 2.2 таким чином:

Рис. 2.2 Модель процесу творення тексту та перетворення його в дискурс (Т.О. Бехта, 2009р.)

Вона описує його так: «сприйняття тексту відбувається за допомогою когнітивних моделей, утворених залежно від комунікативної інтенції, статусу адресата. Адекватність сприйняття досягається через правильний вибір автором засобів вираження та вміння читача активізувати когнітивну модель, яка відповідає функціональному типові тексту. Для адекватного сприйняття літературно-художнього тексту читач повинен не лише володіти різноманітними моделями сприйняття, а й активізувати саме ту модель, яка відповідає функціональному типові тексту» [6, с. 10].

Нам особливо цікаво як вона визначає прототиповий фрейм інтерпретації детективу на матеріалі А. Крісті «The Pale Horse» нижче, на Рис. 2.3:

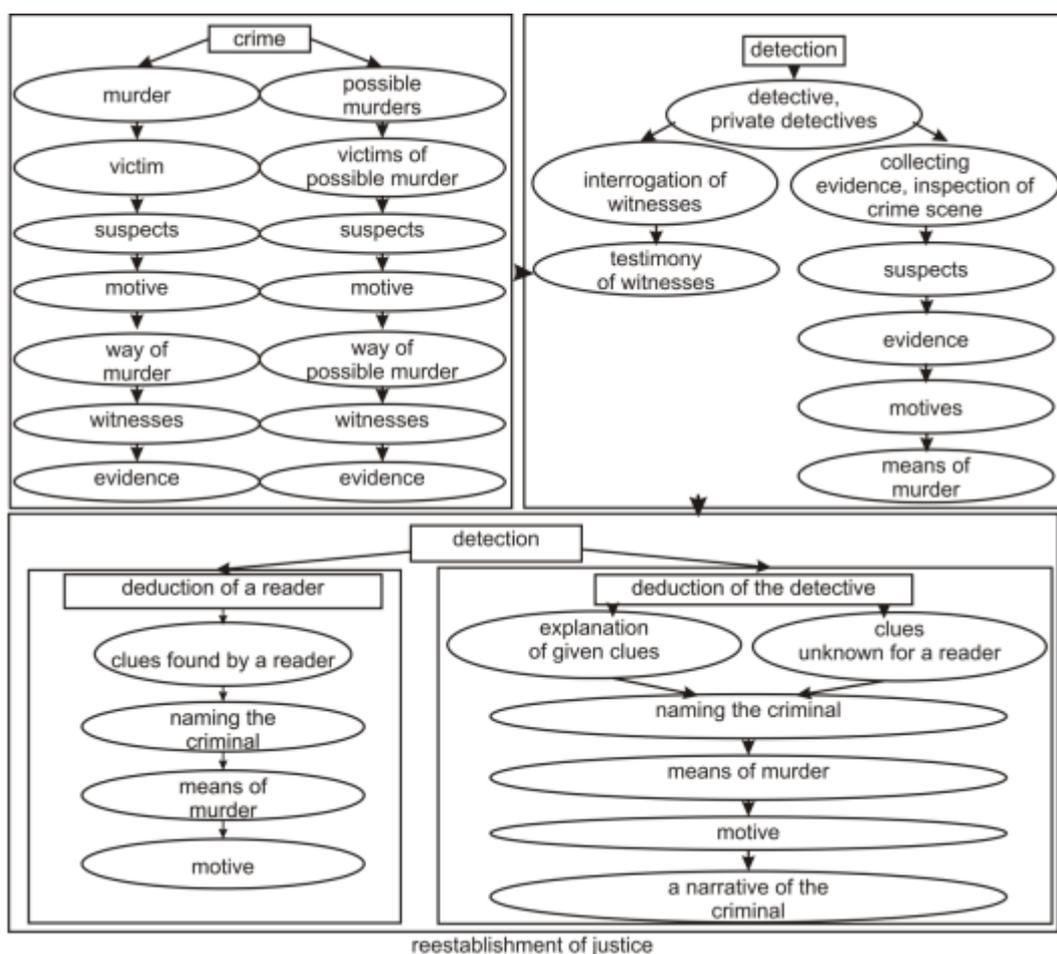

Рис. 2.3 Фрейм інтерпретації детективу А. Крісті «The Pale Horse»

(Т.О. Бехта, 2009р.)

Вона описує цю модель таким чином: «Особливість детективної оповіді полягає в тому, що на рівні дискурсу читач будує два ФІ. Підсумкова частина – фрейм DEDUCTION складається з двох суб фреймів: DEDUCTION OF A READER, побудованого читачем на ґрунті наданої в тексті інформації, та DEDUCTION OF THE DETECTIVE, де використовується інформація, надана детективом. При інтерпретації дискурсу в ієрархічній мережі ФІ слоти заповнюються на ґрунті розгортання окремих сцен, дій, послідовності подій. ФІ – це не цілком суб’єктивна модель інтерпретатора: на її побудову впливає ФР, та НФ які визначають незмінність базових концептів ФІ. Щоб текст піддавався декодуванню, він повинен бути побудований як організована цілісна єдність. Модель ФІ залежить від лінгвального та культурного оточення, під впливом якого у читачів формується приблизно однаковий набір фреймів. Вибором фреймів інтерпретації детективу може керувати як структура та семантика

тексту, так і досвід інтерпретатора, багаж його знань, вплив контексту тощо» [6, с. 10,16].

Тобто, детективний жанр значною мірою ґрунтується на фреймових структурах, що визначають не лише загальну логіку та послідовність подій, а й особливості героїв, конфліктів і розв'язок. Одним із найбільш знакових персонажів детективної літератури є Шерлок Холмс, створений сером Артуром Конан Дойлом. Його постать стала основою для численних вторинних творів, які активно використовують і трансформують основний фрейм оповідань про Холмса. Фреймове моделювання дозволяє аналізувати, як первинні фрейми детективного сюжету адаптуються в різних культурних та часових контекстах.

Фрейм детективного дискурсу можна виділити на основі базових концептів, які його представляють (G.Lakoff): ЗЛОЧИН (CRIME) і його РОЗКРИТТЯ (INVESTIGATION). «Чисельність когнітивних моделей, як їх визначив Дж. Лакофф, обмежена: 1) образно-семантичні, 2) пропозиціональні, 3) метафоричні, 4) метонімічні, 5) символічні» [8, с. 16].

Символізм плану вираження автора детективу, який є знаковою системою, організованою окремим способом - це вже особливий семіотичний код. Оригінальний семіотичний код вже давно відомий читачам детективів. Але елементи коду змінні у вторинних текстах, кінетичні, зорові форми і звукові комплекси приносять новизну тексту.

2.3 Особливості фреймового моделювання вторинних детективних дискурсів

Для нас важливо відповісти на питання, як вторинні тексти адаптують, інтерпретують та трансформують оригінальний дискурс, наприклад, у іграх, фанфіках, пародіях, адаптаціях, продовженнях, а також у медіаресурсах, які переосмислюють класичні сюжети. На Рис. 2.4 представлено модель інтерпретації детективного дискурсу у вторинних текстах.

Рис. 2.4 Модель інтерпретації детективного дискурсу у вторинних текстах

Модель вище демонструє нам нові аспекти творів вторинних авторів про Шерлока Холмса, а саме:

1. Символьність часу і місця дії. Розкриття злочинів, пошук справедливості та викриття неправди залишається незмінним. Здавалося б незрозуміле вбивство, що неможливо розплутати, але головний герой зможе знайти вбивцю та розплутати сюжет використовуючи дедуктивні методи. Проте, вторинні автори обирають новітню епоху. Сучасні адаптації часто переносять історію в наш час (наприклад, Лондон чи Нью-Йорк XXI століття). Також, змінюється формат оповідей. У еру телебачення часто використовується фільмовий чи серіальний формат та оновлені жанрові прийоми (трилери, драми). Автори часто адаптують оригінальний текст до семіотичного простору буденного життя. Вони знімають багато дорам, пишуть фанфіки та малюють фанарти.

2. Використання новітніх технологій. У сучасних текстах герої використовують різні гаджети, як смартфони, комп'ютери, дрони та інтернет. Вони, також, надають перевагу сучасним науковим методам розслідування та обробки інформації.

3. Особливість психології відношень персонажів. Роль друга (доктора Ватсона) була незмінною досить довго - вірний друг Шерлока, записувач пригод та розкриття неймовірних загадок детектива. У нових творах їх відносини мають невизначений характер, досить часто можна прослідкувати натяк на нетрадиційні стосунки. Додаються сучасні соціальні, етичні, психологічні, а інколи й політичні питання. Міжрасова нерівність, булінг та расизм все більше постають у нових творах авторів. Фемінізм, також, можна зустріти. Все частіше автори зображають Шерлока жінкою, показуючи і доводячи, що не тільки чоловіки можуть бути такими самовпевненими та розумними, володіючи прийомами дедукції та аналізу.

4. Зміна характеристик персонажів. Шерлока Холмса характеризує амбітність, розум та надзвичайно самовдоволення з логічним мисленням, аналітичні здібності та увага до деталей [23, с. 9]. Одночасно додається невротичність, алкоголізм чи наркоманія. На перший план почали виходити внутрішній стан героїв. Досить часто вторинні автори почали зображати детектива і його друга людьми з нетрадиційною орієнтацією, надихаючись свободою вибору та новітніми тенденціями світу. Шерлок може відкрито заявити про свої почуття не боячись осуду. Глибше розкриваються емоції, внутрішній світ та особисті драми героїв. Приділяється увага не тільки фізичному стану героїв, але і психологічному, показуючи, що це не менш важливо. Ведуться роздуми про мислення злочинця. Детектив наче дивиться на злочин очима злочинця, намагаючись зрозуміти його мотиви та наступні кроки. [32, с. 7].

Усе це і є показом новизни та розвитку в жанрі детектив.

Фанатська література або, так звана, «Фананська» література, або ж фанфік – це жанр творчості, в якому шанувальники певного твору (книги, фільму, серіалу, відеогри, тощо) створюють власні історії, базовані на вже існуючому всесвіті, персонажах та сюжетах. Автори фанфіків можуть розширювати оригінальну історію, розвивати сюжетні лінії, які залишилися без відповіді, або змінювати події на свій розсуд. Фанфікшн часто публікується на спеціальних веб-сайтах і є формою самовираження та обміну творчістю серед

фанатської спільноти. Така література допомагає глибше дослідити улюблених персонажів та розвивати сюжети, які не представлені в оригінальному творі.

К. Ігошев пише: «сьогодні ж фанфікшн характеризується як літературний напрям, що налічує мільйони творів десятків різноманітних жанрів. Фанфіки — історії, написані шанувальниками художніх творів, кіно-фільмів, серіалів чи комп'ютерних ігор, особливістю яких є запозичення ідей, сюжету чи / та персонажів оригінального твору» [19, с. 1-2].

Також можна розглянути визначення, що дає нам Cambridge Dictionary: «Fanfic - stories written about TV, film, or book characters by their fans (= people who admire them)» [66].

Огляд спеціальної літератури наглядно показав, що фахівці звертають увагу на різні тенденції, які характеризують сучасне спілкування, що пов'язано з двома групами чинниками: 1) використання різних сучасних засобів зв'язку для забезпечення триади: Інформація - мова – комунікація (мобільний телефон, електронна пошта, інтернет); 2) зміна комунікативного простору, яке обумовлює сучасне спілкування.

Зміну сучасного спілкування можна пояснити таким чином: а) скорочення часу міжособистісного спілкування за рахунок збільшення часу спілкування за допомогою Інтернету; б) розширення сфер спілкування не тільки з близькими, але і з абсолютно незнайомими людьми; в) зростання дистанції між поколіннями; г) збільшення кількості мікрогруп за інтересами; д) збільшення кількості коротких спілкувань, які мають поверхневий характер. Також, є декілька негативних прикладів, які написані в підручнику з комунікативної лінгвістики Ф.С. Бацевича: « 1. Скорочується час спілкування з людьми за рахунок зростання «часу спілкування» із засобами масової інформації. [...] 5. Ухиляння від спілкування в силу перевантаженості різноманітними типами комунікації протягом дня. Люди втомлюються від спілкування з малознайомими чи навіть незнайомими людьми, виконуючи різноманітні службові обов'язки. За спостереженнями сучасних психологів, людина, яка живе у великому місті й добирається до місця роботи кількома видами транспорту, зустрічається за день

як мінімум з 10-ма тисячами незнайомих людей, що провокує втому і небажання спілкуватися вдома. [...] 9. Зростає рівень знеосіблення спілкування, збільшується кількість ситуацій, в котрих люди спілкуються, не знайомлячись, не вступаючи в особистісні стосунки; відбувається лише інформаційний обмін без налагодження духовних зв'язків» [2, с. 46].

Взаємодія між оригінальними літературними творами та їхніми численними адаптаціями й інтерпретаціями дозволяє не лише переосмислити образи та сюжети, а й адаптувати їх до актуальних культурних і соціальних контекстів. Яскравим прикладом цього процесу є твори Артура Конан Дойля про Шерлока Холмса, які стали основою для численних переказів, кіно- та телеадаптацій, фанфіків та інших проявів культурної трансформації.

Особливістю творчості А. Конан Дойля є той факт, що вигаданий ним персонаж сьогодні набув такої популярності, що став своєрідним символом цього літературного жанру: він вийшов далеко за межі своїх творів і став героєм великої кількості фільмів, серіалів. В кожному з них цей персонаж набуває окремих концептуальних особливостей, зберігаючи специфічну символічність свого прототипу.

Образ Шерлока Холмса, створений понад століття тому, продовжує залишатися актуальним завдяки різним інтерпретаціям, що дозволяють йому інтегруватися в сучасну культуру. Вивчення особливостей функціонування вторинних текстів, базованих на творах про Шерлока Холмса, дозволяє краще зрозуміти процеси, які відбуваються в літературі та культурі в умовах глобалізації, взаємодії медіа та зміни соціальних запитів. Але вторинні автори можуть або ж повністю змінювати персонажа, або ж змінювати його за своїм розсудом. В кожному вторинному тексті персонаж набуває окремих концептуальних особливостей, зберігаючи специфічну символічність свого прототипу.

Оригінальний герой Шерлок Холмс вирішує злочини не лише заради відновлення справедливості, а й через свою безмежну цікавість та інтерес до

нових складних справ. Він просто палає бажанням викрити злочинця та взагалі вирішити, здавалося б, невирішувану загадку. Він охоче ділиться своїми знаннями з тими, хто зацікавлений у вирішенні важких завдань та загадок, демонструючи унікальний підхід до мислення. Таким чином, Холмс став художнім символом справжнього британця, інтелектуала, що зберігає спокій у найнесподіваніших обставинах. Новий образ з'явився в детективній літературі - образ детектива інтелектуала, здатного розплутати найзагадковіші і найскладніші злочини привернув увагу читачів, які, безумовно, звернули увагу як на захоплюючий зміст детективних новел, так і на бездоганний виклад та стиль автора, що викликало інтерес навіть з боку серйозного читача. Часто зустрічається у творах про Шерлока Холмса найнесамовитіші порушення моралі (обман, зрада, байдужість, цинізм, тощо), за яке людина, яка його вчинила, не несе кримінальної відповідальності, проте завдає біль та страждання іншим, що спричиняє негативне ставлення до нього суспільства. При цьому справжніх злочинців Шерлок Холмс часом певною мірою виправдовує, він співчуває та симпатизує їм як людям, які пережили нещастя або зіткнулися з несправедливістю, змушеним зробити провину.

Тоді, як вторинний герой Шерлок Холмс не завжди герой. Творчість вторинних авторів не тільки повністю змінює сюжет, але й повністю змінює персонажа. Іноді, Шерлок Холмс може бути навіть жінкою.

На основі відомих творів, відомих авторів поширюються вторинні тексти. Кожен може використати відомих героїв популярних авторів. Були змоги створити книгу або ж систему, щоб повністю систематизувати знання та словотвори за цією темою.

Як зазначає О.О. Шкварчук: «фанфікшн потрапив в поле зору дослідників доволі рано, вже в 1980-ті, вивчення цього феномену продовжилось в 1990-ті і отримало широке обговорення завдяки виходу впливових робіт таких авторів, як Генрі Дженкіс (Jenkins, 1992), Констанс Пенлі (Penley, 1997) і Камілла Бекон-Сміт (Bacon-Smith, 1992)» [51, с. 2].

Фанфікшн як явище почав формуватися на початку ХХ століття, і до 1938 року вже мав свої початкові форми. Фанатські твори, що можна вважати ранніми прикладами фанфікшену, з'являлися в аматорських журналах, де шанувальники наукової фантастики писали свої історії, часто засновані на всесвітах улюблених авторів.

Березіна Д. пише: «1930 рік вважається офіційною задокументованою датою виникнення фанфікшн – цього року було офіційно створено «Sherlock Holmes Literary Society» – літературну спільноту Шерлока Холмса, що, після остаточної відмови Артура Конана Дойла продовжувати цикл про великого детектива, присвятила себе написанню нових «холмсіанських» оповідань. Саме з цією спільнотою пов'язана і поява першого фанзина (fans' magazine) – самвидавного журналу, що регулярно виходив друком власним коштом спільноти, і в якому письменники-аматори розміщували свої твори» [4, с. 9].

У 1938 році науково-фантастичний фандом вже мав свої власні публікації, і ці журнали стали основним майданчиком для поширення фанфікшну. Одним з таких був «The Comet», який згодом змінив назву на «Science Fiction Digest». Видавництва такого типу часто включали не лише новини фендому, але й оповідання, які були написані фанатами, часто базовані на сюжетах і персонажах з відомих творів того часу.

Фанфікшн у 1938 році мав специфічний характер, оскільки він був неофіційним і часто не мав підтримки або схвалення авторів оригінальних творів. Однак саме ця форма творчості стала фундаментом для розвитку сучасного фанфікшну, який пізніше охопив значно ширше коло жанрів, включаючи фентезі, детективи та інші популярні літературні напрямки.

«Фансайклопедія» 1944 року, відома як «Fancyclopedia», була однією з перших спроб систематизувати знання та термінологію, пов'язані з фанатською культурою наукової фантастики. Вона була створена Джеком Спіром, відомим письменником та фендом-активістом, і представляла собою своєрідний словник або довідник для фанатів наукової фантастики, пояснюючи специфічні терміни, події, імена та концепції, що виникли у

середовищі фендому. Особливого поширення цей процес набув у 1980 – 1990 роки [51, с. 2-3].

Зазначається, що «тема інтересу фандома може зосереджуватися на окремій знаменитості або ж охоплювати цілий жанр чи франшизу. Фанати комунікують між собою у різні способи: роблять фанарти, пишуть фанфіки, створюють тематичні заходи тощо. Часто комунікації стосуються і самих знаменитостей: влаштовуються цілі флешмоби та навіть зустрічі» [65].

Феномен фанфікшну представляє собою процес, у якому оригінальний автор твору втрачає контроль і зв'язок з подальшими інтерпретаціями свого тексту. Фанатська література, зокрема фанфікшн, дозволяє здійснювати трансформацію оригінального твору, зберігаючи лише базові елементи, такі як персонажі чи загальний сюжет, при цьому суттєво змінюючи або доповнюючи його зміст. У результаті виникає текст, який може значно відрізнятись від початкового, що створює новий досвід і зміст для читачів.

Дослідники пишуть, що «основна проблема, пов'язана з публікацією фанфікшну, полягає в порушенні авторських прав. Видавці повинні розуміти, що фанфікшн використовує елементи та персонажів з оригінальних творів, і це може зачіпати права авторів. Якщо фанфік публікується без дозволу письменника, це вважатиметься порушенням авторського права та гарантовано призведе до юридичних наслідків» [69].

У процесі створення фанфікшну новий автор, який часто є аматором, не підлягає цензурі та має значну свободу для реалізації своєї творчості. Оскільки фанфіки створюються поза межами офіційних видавничих структур, вони не обмежені вимогами комерційних ринків або редакторів, що дозволяє авторам реалізувати найсміливіші й оригінальніші ідеї. Важливо відзначити, що фанфікшн може часто стосуватися аспектів сюжету або персонажів, які оригінальний автор не розкривав або свідомо уникав, через що ці нові тексти мають значний потенціал для критики, переосмислення або розширення канону. «Більшість авторів розуміють всі вигоди від фанатських творів та не переслідують, а навпаки – заохочують своїх шанувальників, наприклад,

Барберіс та Нінтендо. Деякі митці навіть сприймають кількість похідних творів як показник своєї успішності. Цікавляться цією сферою і законотворці та науковці – вони порушують питання щодо включення фанарту до переліку практик добросовісного використання. Однак не всі правовласники дотримуються такої точки зору. У світовій історії відомі випадки, коли автори оригінального продукту категорично забороняли шанувальникам створювати похідні твори» [70].

Завдяки подібним фанатським ком'юніті фікрайтери (автори фанфікшену) та фікрідери (люди, які читають/слухають/дивляться фанфікшен) можуть знаходити нові ідеї, ділитися ними із іншими а також комунікувати між собою у процесі створення нових прикладів фанатської творчості.

Однією з визначальних особливостей фанфікшену є його необмежена доступність. Ці твори зазвичай розміщуються на спеціалізованих веб-платформах і поширюються через Інтернет, що забезпечує широкий доступ до «тіла» тексту без обмежень на географічному чи соціальному рівні. Відсутність фінансових витрат на публікацію і розповсюдження робить такі тексти особливо привабливими для молодих авторів, які не мають ресурсів для традиційного видавничого процесу. Крім того, цей безкоштовний характер фанфікшну підтримує його відкритість і доступність для великої аудиторії, дозволяючи розвиватися культурі фанатської літератури.

М.О. Панфьорова пише: «стосунки масової й фанатської культури, як і стосунка фанфікшену з його джерелом, амбівалентні. Аби повноцінно оцінити явище, ми мусимо брати до уваги і субверсивний потенціал фандому, і парадокс легітимації, який лежить в основі його існування» [38, с. 15].

Фанфікшн найчастіше створюється фанатами оригінальних текстів. Аматорський характер таких текстів не означає відсутності якості, а радше вказує на те, що їхньою метою є не отримання фінансової вигоди, а власне самовираження, взаємодія з іншими фанатами і розвиток спільного культурного спадку. Такий формат створює середовище, де фанати можуть обговорювати, розширювати й доповнювати оригінальні твори без жорстких

обмежень, що стимулює подальший розвиток фандому і сприяє появі нових творчих ідей. Вторинні автори не змінюють, як правило, набір основних персонажів, їх імена та їх характеристики. Шерлок - трубка, скрипка, часто впадає в депресії. Ватсон - вторинний персонаж, прагматичний, потребує пояснень Шерлока. Якщо фабула, композиція – все змінне, то основних героїв аматори-фанати віддають перевагу не змінювати.

За І. Старовойт: «читачі в Україні все ще не в рівних умовах доступу. Багато залежить від того, де саме і в якій саме родині ви народилися і зростаєте. Але нові технології потроху поборюють і цю проблему» [44, с. 16].

Також з'являється комунікативна вторинність текстів і з'являється слово фандом і багато інших слів, таких, як - фанат, фанфік, фанзин, косплей, канон, не канон, ріплей, кросовер, шіп, фанарт.

Термін «фандом» походить від англійського слова «fandom», яке є комбінацією слів «fan» (фанат) і суфікса «-dom», що позначає стан або групу. «Fan» — скорочення від «fanatic» (фанатик), слово, що вживається з ХІХ століття і означає людину з надмірним захопленням чимось або кимось. Суфікс «-dom» надає значення приналежності або стану, подібно до слів «kingdom» (королівство) або «freedom» (свобода). Цей термін почав активно використовуватися в першій половині ХХ століття у контексті наукової фантастики та популярної культури. Він став позначати групу людей, які об'єднані спільним інтересом до певного твору або жанру — книг, фільмів, серіалів, музичних гуртів тощо. Вперше він почав використовуватися для позначення фанатських спільнот наукової фантастики, які утворювалися в 1930-1940-х роках.

Науково-фантастичні фани почали організовувати перші конвенти (зустрічі), писати фанзини (аматорські журнали) і формувати перші великі фанатські спільноти, що об'єднували людей з різних частин країни, а іноді й світу. Тоді ж з'явився і сам термін «фандом» як спосіб опису цих колективних інтересів та спільної діяльності. Згодом термін поширився на інші жанри і

сфери популярної культури, включаючи фентезі, комікси, музику, аніме та інші медіа.

У сучасному медіапросторі телевізійні серіали стали важливим елементом популярної культури, що надає сценаристам значну свободу в трактуванні поведінки персонажів. Це стосується і адаптацій класичних літературних творів, зокрема, творів про Шерлока Холмса. Сценаристи мають можливість не лише відтворювати оригінальний текст, а й переосмислювати та доповнювати його новими інтерпретаціями, що часто призводить до зміни в характеристиках персонажів і динаміці їхніх відносин.

Зокрема, у багатьох сучасних телевізійних адаптаціях спостерігається натяк на гомосексуальні зв'язки між персонажами Шерлоком Холмсом і доктором Ватсоном. Ці натяки можуть мати різні мотиви, від творчої інтерпретації оригінальних текстів до прагнення сценаристів відповідати запитам сучасної аудиторії, яка все більше прагне до представлення різноманітності в медіа. Зазначені гомосексуальні елементи в даному контексті можуть також бути пов'язані з певними віковими обмеженнями, які накладаються на читачів фанатської літератури. Сучасні сценаристи можуть намагатися задовольнити інтереси молодшої аудиторії, що сприймає такі стосунки як природні та актуальні.

Жанрова різноманітність, в якій представлені серіали, також сприяє формуванню нових наративів. Від детективів до трилерів, хорорів та романів — кожен жанр надає можливість сценаристам експериментувати з формою і змістом, що у свою чергу впливає на сприйняття персонажів і їхніх стосунків. Наприклад, у детективних серіалах акцент на розслідуванні може створити напругу між персонажами, тоді як у романах, навпаки, емоційна складова може стати основним чинником у розвитку сюжету.

Таким чином, адаптація класичних творів у телевізійні серіали відображає не лише творчу свободу сценаристів, а й зміну культурних цінностей, що відбуваються в суспільстві. Наявність натяків на гомосексуальні стосунки між Шерлоком і Ватсоном, а також різноманітність жанрів, у яких ці

стосунки подаються, підкреслює динамічний характер сучасного медіа і його здатність реагувати на зміни в соціальному контексті та запити аудиторії.

Є дуже багато соціальних та сайтів мереж у медіапросторі, щоб ділитися своїми фанфіками, але ось найпопулярніші:

- Archive of Our Own (AO3) — великий і відомий сайт для публікації та читання фанфіків з різними жанрами та категоріями.

- FanFiction.net — один із найстаріших сайтів, де можна знайти величезну кількість творів на різні теми та всесвіти.

- Wattpad — платформа, на якій користувачі можуть публікувати свої твори, включаючи фанфіки, і взаємодіяти з іншими авторами та читачами.

- FictionPress — сайт, подібний до FanFiction.net, але призначений для оригінальної літератури, хоча тут також можна знайти фанфіки.

- Quotev — платформа, де користувачі можуть створювати опитування, історії та фанфіки, об'єднуючи творчість з інтерактивністю.

- Tumblr — соціальна мережа, що активно використовується для обговорення фандомів і публікації фанфіків через блоги.

- LiveJournal — хоча його популярність зменшилася, це все ще місце для знаходження фанфіків і спілкування в рамках фандомів.

Як зазначає В.О. Яровкіна: «завдяки подібним фанатським ком'юніті фікрайтери (автори фанфікшену) та фікрідери (люди, які читають/слухають/дивляться фанфікшен) можуть знаходити нові ідеї, ділитися ними із іншими а також комунікувати між собою у процесі створення нових прикладів фанатської творчості» [53, с.152].

Зрозуміло, що необмежене розширення комунікативного простору призводить до появи термінологічної групи лексики, напр. *фанат, фанфік, фанзин, косплей, канон, не канон, ріплей, кросовер, шип, фанарт фенрідинг, фенрайтинг*.

Словотвірний аналіз 25 найбільш поширених англomовних термінів стосовно вторинних текстів дозволив зробити такі висновки, що до продуктивності різних способів словотвору: а) суфіксація «*fan+dom – стан*

або група»; б) скорочення різних типів «*fan – від fanatic*» або аббревіатури «*FF – fanfiction*»; в) блендинг «*fanatic + magazine=fanzine*»; г) утворення складних слів + скорочення «*darkfic*»; д) метафоризація «*fusion fic, femslash*».

Висновки до Розділу 2

Розділ 2 представляє порівняння представлення концептуальної інформації у первинних і вторинних детективних дискурсах, що дало змогу визначити ключові особливості розвитку жанру та його концептуального моделювання.

По-перше, становлення детективного жанру охарактеризовано як еволюційний процес, що базується на формуванні стійких наративних структур і базових концептів, таких як розслідування, злочин і справедливість.

По-друге, концептуальне моделювання первинного детективного дискурсу зосереджене на виділенні базового концепту «ДЕТЕКТИВ», який структурується через ключові елементи: суб'єкти розслідування, характеристика головних героїв, об'єкти злочину та методи пошуку істини. Було побудовано фрейми, що наглядно показують новітні та оригінальні характеристики первинних та вторинних текстів.

По-третє, вторинні детективні дискурси демонструють адаптацію базового концепту до нових культурних, соціальних і медійних контекстів. Використання фреймового моделювання показало, що семіотика світу впливає на зміну семіотичного простору вторинних текстів, а саме вторинні тексти збагачуються додатковими елементами (технологіями, новими жанровими прийомами), зберігаючи основні структурні риси, а поява нових слів неодмінно збагачує мовлення, сприяючи розвитку нових форм мистецтва і комунікації між авторами та читачами.

Розділ 3. Створення сайту як інформаційного навчального ресурсу для самостійної роботи студентів-філологів

3.1. Аналіз інформаційних ресурсів та програмних засобів

У наш час – онлайн ресурс один із найважливіших засобів масової інформації та комунікації, яке знаходиться за своєю значимості одному ряду з пресою, телефоном і телебаченням.

Починаючи з 1960х років, світова мережа Інтернет стрімко розвивалася і перетворилася на один з основних засобів, що використовуються для спілкування, розваг, реклами, торгівлі та джерело різноманітної корисної інформації для будь-якої категорії користувачів. Швидко зростає кількість видань, присвячених мережі Інтернет, що віщує широке її поширення навіть у далеких від техніки областях.

Сьогодні освітні електронні ресурси – це одне з основних джерел отримання інформації студентами в навчальних закладах всіх рівнів. Через пандемію та війну онлайн навчання є надзвичайно важливим та ефективним. Навчання онлайн допомагає нам не просто навчати учнів, але й перевіряти їх успішність, чи знижується вона, чи зростає.

У сучасному освітньому середовищі електронні ресурси відіграють ключову роль у процесі навчання, особливо коли мова йде про самостійну роботу студентів. Це пов'язано зі зростаючою необхідністю вільного доступу до навчальних матеріалів та інтерактивних платформ, що дозволяють студентам працювати з матеріалами в зручний для них час.

За визначенням С. Литвинової: «електронні освітні ресурси — це вид засобів освітньої діяльності, які існують в електронній формі, розміщуються і подаються в освітніх системах на запам'ятовуючих пристроях електронних даних, є сукупністю електронних інформаційних об'єктів (документів, документованих відомостей та інструкцій, інформаційних матеріалів, процесуальних моделей та ін.) [30, с. 185-192]».

Вони можуть бути представлені у вигляді онлайн-платформ, мобільних додатків, електронних підручників, інтерактивних тренажерів або віртуальних

лабораторій. Вони можуть бути охарактеризовані багатьма перевагами, наприклад: а) онлайн-платформи – сайти, що домагають самостійному навчанню студентів, дозволяючи виконувати різні інтерактивні дії;

б) мобільні додатки можуть допомогти вивчати інформацію без інтернету і використовуючи тільки телефон, так як вирізняються доступним інтерфейсом;

в) електронні підручники реалізують навчання онлайн, не використовуючи ніяких додаткових матеріалів крім смартфона або комп'ютера;

г) інтерактивні тренажери показують доступність матеріалів теми, дозволяючи студентам самостійно вчитися онлайн;

д) віртуальні лабораторії не тільки надають інформацію доступно, але й експериментально на прикладах розглядають різні проблемні теми.

Наприклад, серед популярних платформ для вивчення проблематики детективного дискурсу можна скористатися:

1. Coursera, UdeMy – онлайн-платформи, що пропонують курси з лінгвістики та когнітивних наук. Вони можуть бути корисними для розуміння теоретичних основ когнітивного моделювання.

2. Google Scholar, ResearchGate – платформи для доступу до наукових статей та досліджень. Можуть слугувати джерелом для збору теоретичних знань і прикладів когнітивного аналізу дискурсу.

3. Linguistic Inquiry, Word Count (LIWC) – інструменти, що використовуються для автоматизованого аналізу тексту з метою виявлення когнітивних та емоційних характеристик текстів.

4. Voyant Tools – онлайн-інструмент для текстового аналізу, який дозволяє студентам самостійно аналізувати тексти з детективного дискурсу, досліджувати частотність слів, створювати графічні візуалізації та проводити когнітивне моделювання.

Для лінгвокогнітивного моделювання англомовного детективного дискурсу можна скористатися програмними інструментами, що дозволяють

автоматизувати процес аналізу тексту та розробляти когнітивні моделі на основі отриманих даних. Серед них слід виокремити:

1. AntConc – програма для корпусного аналізу текстів, яка дає змогу студентам аналізувати великий обсяг текстової інформації, виявляючи ключові слова, фрази, та схеми вживання мовних одиниць;

2. Sketch Engine – ще один інструмент для корпусного лінгвістичного аналізу, що дозволяє працювати з великими обсягами англomовних текстів, включаючи детективні твори, для вивчення семантичних та когнітивних характеристик;

3. WordStat, NVivo – програми для якісного та кількісного аналізу тексту, які можуть бути корисними для дослідження дискурсу з когнітивної точки зору.

Незважаючи на значні можливості електронних ресурсів, існують певні виклики, зокрема труднощі зі сприйняттям складних когнітивних процесів, обмеженість у доступі до деяких платних ресурсів та недоліки адаптації програмних засобів до специфіки лінгвокогнітивного аналізу детективного дискурсу. Для покращення ефективності самостійної роботи студентів слід удосконалювати електронні платформи, додаючи більш інтерактивні компоненти, такі як моделювання мовних структур у реальному часі, автоматизовані тестові завдання та візуалізації когнітивних процесів. Це забезпечить більш глибоке розуміння студентами матеріалу та підвищить якість їхньої самостійної роботи. Ми обрали сайт, як одну з можливостей використання електронних ресурсів для донесення інформації доступним чином.

Для створення сайтів існує велика кількість програм та платформ (Wix, Google Sites, Squarespace), які дозволяють реалізувати різні підходи до розробки — від простих конструкторів сайтів для початківців до професійних середовищ для розробників. Є декілька найпопулярніших програм та інструментів для створення сайтів. «Програми дають можливість взаємодіяти людині з комп'ютером, забезпечують його зручність і функціональність» [60].

Конструктори сайтів — це онлайн-платформи, які дозволяють створювати сайти без знання програмування. Вони пропонують шаблони та інтуїтивно зрозумілі інструменти для візуального редагування. Також, сайти можуть бути створені як шляхом написання коду (HTML, CSS та інших мов програмування), так і за допомогою конструкторів сайтів [62]. Наразі існує безліч як платних, так і безкоштовних конструкторів, які дозволяють розробляти сайти різної складності та для різних цілей.

Є досить багато конструкторів сайтів, але ось найпопулярніші:

1. Wix - дозволяє створювати різні типи сайтів за допомогою перетягування елементів (drag-and-drop). Простий інтерфейс, широкий вибір шаблонів, можливість інтеграції з різними додатками. Не вимагає знань програмування, можливість швидко створити сайт.

2. Squarespace - платформа для створення елегантних та стильних сайтів, орієнтована на творчі професії (фотографи, дизайнери та багато інших професій). Пропонує користувачам візуально привабливі шаблони, можливість створення портфоліо. Підходить для тих, хто шукає естетично привабливі рішення, гнучка платформа для дизайнерів. Є досить різноманітний вибір шаблонів для користувачів, що хочуть продавати свої послуги.

3. Google Sites - безкоштовний сервіс для створення сайтів має інтуїтивно зрозумілий інтерфейс. На верхній панелі можна переглянути, як сайт виглядатиме на різних пристроях, надати доступ до нього або скопіювати посилання на опубліковану версію. У правій частині екрана розташовані три вкладки: «Вставлення», «Сторінки» та «Теми». На вкладці «Теми» пропонуються готові стилі оформлення сайту з можливістю створення або імпорту власних варіантів. Вкладка «Сторінки» забезпечує навігацію по сторінках сайту, яка ускладнюється при додаванні нових звичайних та вкладених сторінок. На вкладці «Вставлення» користувач може додати текстові поля, зображення, посилання або файли з Google Діску. Тут також доступні елементи, такі як групи, зміст, каруселі зображень, кепки,

розділювачі, порожні простори, посилання на соціальні мережі, вбудовані географічні карти та інше для вставлення в тіло сайту. Після додавання елемента можна змінити шрифт і фон для тексту.

Існує багато програм та платформ для створення сайтів, які підходять для різних рівнів знань та потреб. Початківці можуть використовувати конструктори сайтів, такі як Wix або Squarespace, тоді як професійні розробники можуть використовувати інструменти на зразок Adobe Dreamweaver, Visual Studio Code або фреймворки на кшталт Bootstrap і React для створення більш складних проектів.

3.2. Опис створеної моделі веб-сайту

Відповідно до проведеного аналізу, згаданого в попередньому розділі, було створено модель сайту [46, с. 1-2].

Згідно з «Положенням про електронні освітні ресурси»: «метою створення електронно освітніх ресурсів є забезпечення модернізації освітнього процесу, змістове наповнення освітнього простору, надання рівного доступу учасникам освітнього процесу незалежно від місця їх проживання та форми навчання відповідно до якісних навчальних і методичних матеріалів, створених на основі інформаційно-комунікаційних технологій» [64].

Структура сайту «Sherlock Fan» - відповідає основним завданням нашого дослідження:

1. «Головна сторінка» надає інформацію про тему сайту та знайомить з підтемами.
2. «Персоналії» - демонструє інформацію про автора первинних текстів – сера Артура Конан Дойла.
3. «Первинні тексти» - сторінка, що розповідає про деякі найвідоміші твори про Шерлока Холмса, написані оригінальним автором.
4. «Фільми» - надає можливість користувачу дізнатися про найвидатніші фільми про детектива з їх характерними ознаками.

5. «Вторинні тексти» - дозволяє отримати інформацію про фананські тексти авторів та інформацію де саме можна поділитися своїми теоріями що до творів.

За етапами створення веб-сайтів «план розробки сайту або ТЗ потребує обов'язкової участі замовника та відповідності наступним вимогам:

- детальність – прописується кожен аспект і всі кроки, які виконуватиме фахівець;
- чіткість – у цьому документі не місце суб'єктивним формулюванням;
- зрозумілість – усі вимоги розписуються зрозумілою для фахівця мовою з використанням відповідної термінології» [61].

Для конструювання сайту «Shrlock Fan» було використано платформу «UKit» — простий конструктор сайтів, призначений для створення якісних веб-ресурсів без знань програмування. Незважаючи на те, що платформа орієнтована на малий та середній бізнес, вона також підтримує користувачів, які створюють власні веб-сайти з різних тем, портфоліо користувачів та блоги.

Можна виділити основні властивості платформи «UKit»:

1. Легкий інтерфейс конструктора. Не дуже складний drag-and-drop редактор, який дозволяє швидко додавати елементи, такі як зображення, тексти, форми та кнопки. Панель управління легко зрозуміти, навіть для новачків.

2. Адаптивний дизайн. Кожен шаблон автоматично адаптується до мобільного пристрою. Є змога перегляду попереднього перегляду сайту на різних екранах, планшетах і смартфонах.

3. Широкий вибір шаблонів. Більше 400 готових шаблонів, структурованих за категоріями. Персоналізація шаблону шляхом редагування кольорів, шрифтів та розташування елементів.

4. Інтеграції та віджети. Інтеграція з популярними сервісами: Google Maps, різні соцмережі. Можливість додавання віджетів для онлайн-чату, форм зворотного зв'язку, календарів тощо.

5. Хостинг і домен. Сайт надає безкоштовний хостинг для створених сайтів. Можливо, також, підключити власний домен або зареєструвати новий безпосередньо через платформу.

6. Технічна підтримка. Онлайн-чат, довідкові матеріали та підтримка через електронну пошту.

Конструктор сайтів UKit ідеально підходить для користувачів, які шукають простий спосіб створити функціональний сайт без залучення веб-розробників.

На Рис. 3.1 показано головну сторінку веб-сайту.

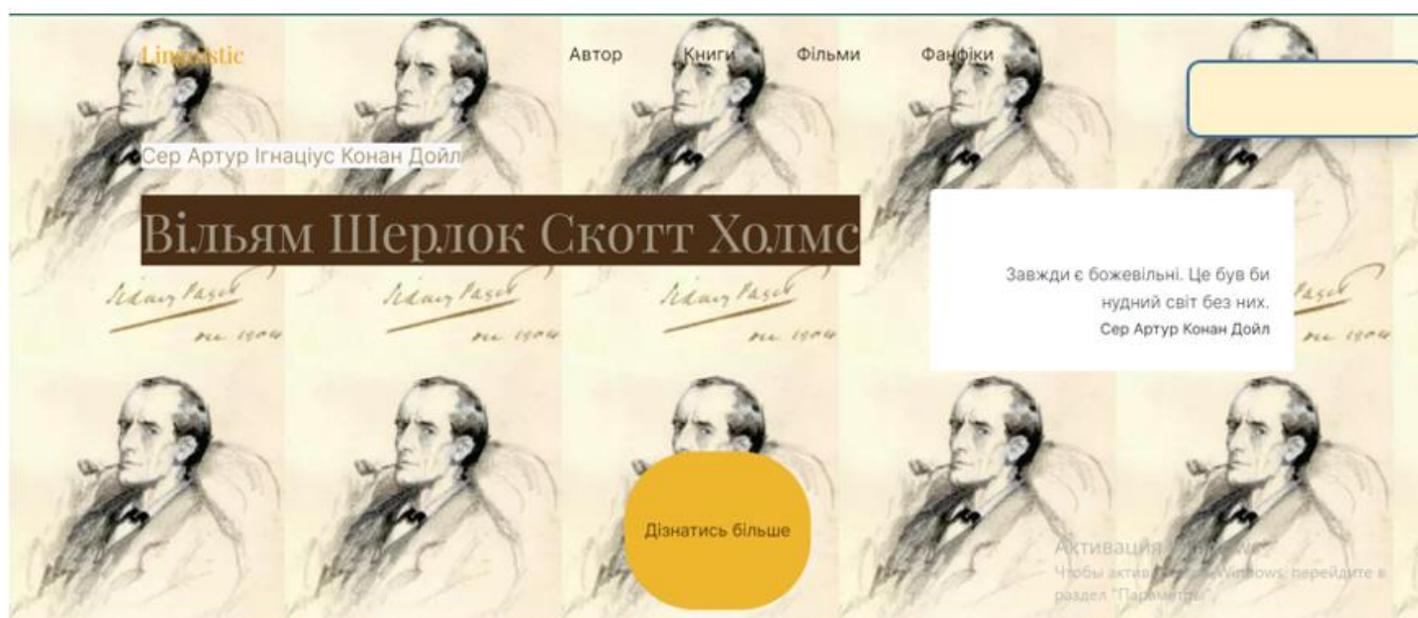

Рис. 3.1 Головна сторінка веб-сайту

Розділ 1 «Головна сторінка» (сторінка сайту 1) включає декілька підрозділів. Спочатку користувач бачить основну частину сторінки з назвою та цитатою автора. Далі можна побачити нагорі клікабельні посилання, що допомагають легше орієнтуватися в сторінці. Також фон є інтерактивним. Він змінюється кожного разу, коли користувач гортає сторінку вгору чи вниз.

Після сторінки один ми бачимо Розділ 2 «Персоналії» (сторінка сайту 2) Тут містяться фото та основну біографічну та літературознавчу інформація про сера Артура Конан Дойла, автора серій книг про детектива Шерлока Холмса. Потім коротко описується життя та головні здобутки Артура Конан Дойла (див. Рис. 3.2).

Сер Артур Ігнаціус Конан Дойл — англійський письменник ірландського походження, відомий насамперед своїми детективними творами про Шерлока Холмса. Також відомі його науково-фантастичні твори, роман про професора Челленджера, історичні романи. Крім того, він писав п'єси та вірші.

Рис. 3.2 «Сторінка персоналії». Сторінка сайту номер два. Інформація про автора.

Розділ 3 «Первинні тексти» (сторінка сайту 3) надає інформацію для студентів про книги оригінального автора. Сторінка містить важливу та актуальну інформацію про видання книг та їх короткий опис. Тут розміщується інтерактивний інтерфейс, що змінюється кожних п'ять секунд і розповідає про кожну книгу окремо (див. Рис. 3.3).

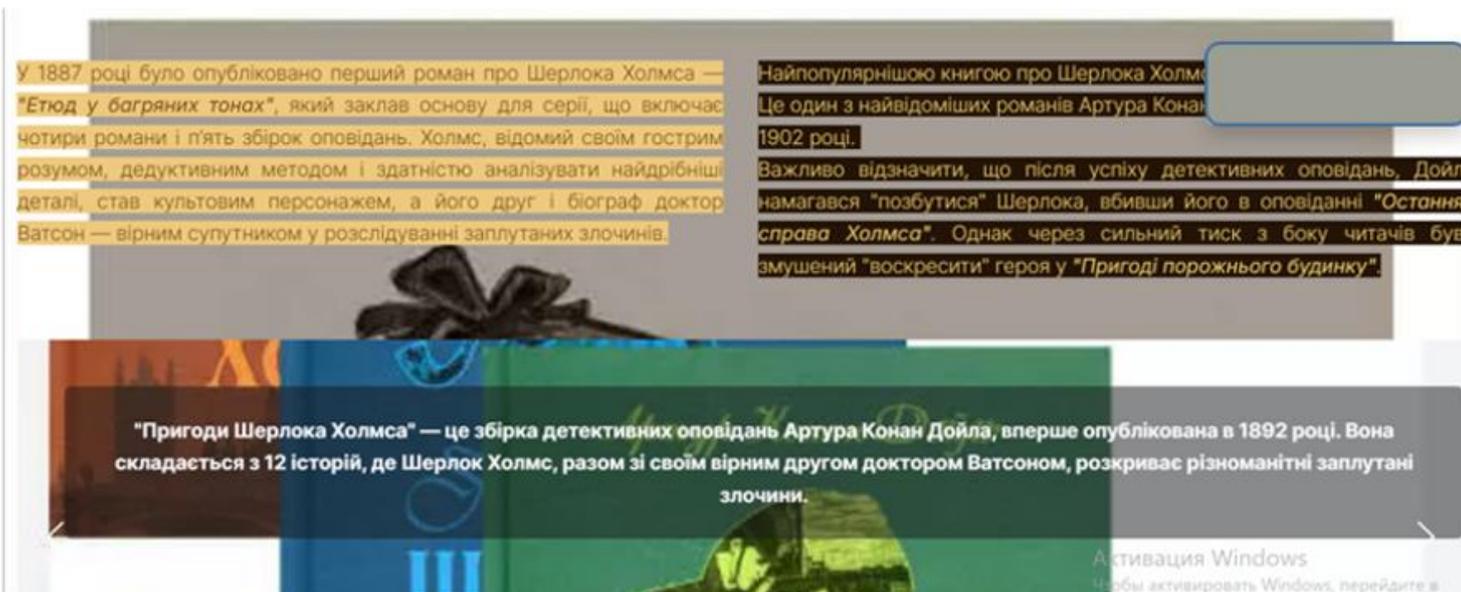

Рис. 3.3 «Первинні тексти». Сторінка сайту номер три. Інформація про книги.

Розділ 4 «Фільми» (сторінка сайту 4) надає інформацію про деякі вторинні тексти, зокрема сценарії найпопулярніших фільмів і серіалів, з

головним героєм Шерлоком Холмсом. Тут також є інтерактивна частина. Користувач має можливість побачити певні епізоди фільмів та серіалів і отримати інформацію про них. Фон на цій сторінці може рухатись (див. Рис. 3.4).

Рис. 3.4 «Фільми». Сторінка сайту номер чотири. Інформація про фільми і серіали.

Розділ 5 «Вторинні тексти» (сторінка сайту 5) містить інформацію про фанатську літературу про Шерлока Холмса. Користувач має можливість інтерактивно взаємодіяти з фоном. Також користувачі можуть

своїми історіями з іншими фанами Шерлока та зв'язатися з автором за допомогою Email. Це продемонстровано на Рис 3.5.

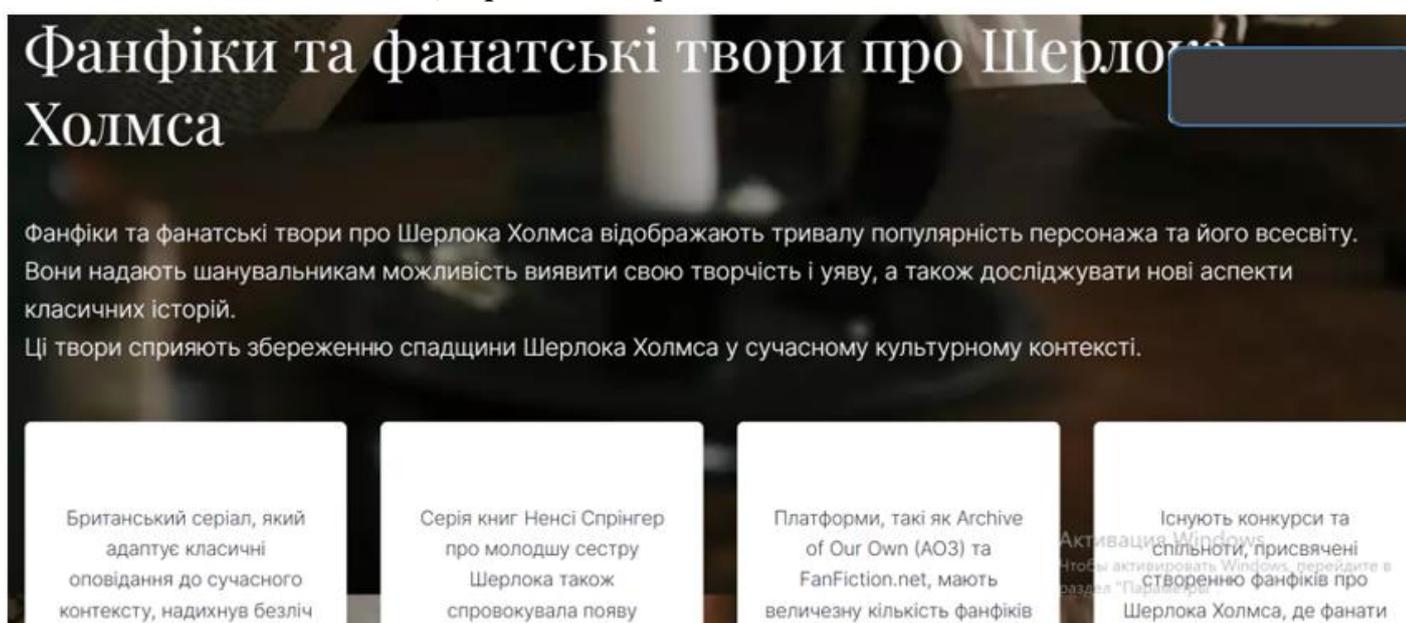

Рис. 3.5 «Вторинні тексти». Сторінка сайту номер п'ять. Інформація фан ресурси

Такий веб-сайт надає можливості легкого доступу до інтерактивної інформації про первинні і вторинні тексти з цим героєм, а тобто сприяє підвищенню ефективності навчального процесу.

Посилання на веб-сайт: linguisticmodeling.ulcraft.com

Висновки до Розділу 3

У Розділі 3 зосереджено на увагу на описі електронних інформаційних ресурсів та моделюванні сайту.

По-перше, описано велика кількість можливостей онлайн навчання, наприклад на онлайн-платформ, мобільних додатків, електронних підручників, інтерактивних тренажерів або віртуальних лабораторій. При цьому студенти можуть використовувати різні інструменти для онлайн навчання.

По друге, електронні навчальні ресурси оптимізують та полегшують процес навчання. Для викладачів є змога демонструвати студентам велику кількість матеріалів (таблиці, фото, відео, презентації і т.д.), які вже є в інтернеті та ті, що вони розробляють самостійно. Різні інтерактивні сайти та платформи для контролю знань є не менш важливими процесі онлайн-викладання для дітей, студентів та інших. Використання електронних освітніх ресурсів значно підвищує рівень самостійної роботи студентів та їх організованість.

По-третє, до переваг використання електронних освітніх ресурсів можна віднести можливості розвинення критичного мислення, оскільки у процесі набуття знань необхідно аналізувати результати обробки отриманих даних, формулювати гіпотези та шукати альтернативні вирішення проблем. До переваг сайту «Shrlock Fan» ми відносимо не складний інтерфейс, безоплатність, оновлення інформації та легкодоступність.

Висновки

Як показали результати дослідження, семіотичні тенденції сучасного світу проявляються у зміни та розширенні семіосфери, що можна показати при дослідженні вторинних детективних дискурсів. Роль інформації сьогодні незмінно зростає і детективний дискурс, характеризується різноманітністю розуміння, а вторинні тексти про Шерлока Холмса залишаються популярними, адаптуючись до нових реалій.

Мета дослідження (створення електронного навчального ресурсу для самостійної роботи студентів на тему: «Лінгвокогнітивне моделювання англomовного детективного дискурсу») змусила нас побудувати це дослідження таким чином, щоб довести у чому полягає популярності вторинних текстів та виявити розбіжності між оригінальним текстом та фананською літературою.

Це обумовило причини використання таких методів: а) загальнонаукові: спостереження, аналіз, порівняння, синтез; б) спеціальні лінгвістичні: когнітивно-дискурсивний аналіз, елементи дискурс-аналізу, контент-аналізу, семантичний аналіз, синтаксичний аналіз, стилістичний аналіз; в) комп'ютерно орієнтовані: текстовий аналіз, візуалізація даних, корпусний аналіз, інформаційний пошук, статистичний аналіз.

До основних висновків віднести наступне:

По-перше, було визначено дискурс як глобальну одиницю організації мовного коду, яка включає не лише текст, а й контекстуальні та когнітивні аспекти, було детально розглянуто основні категорії лінгвокогнітивного аналізу, зокрема концептуальні схеми, метафори, фрейми та сценарії та досліджено функціонування концептів у передачі інформації, особливо їхню роль у структурі детективного дискурсу.

По-друге, застосування фреймового підходу продемонструвало, як змінюється сприйняття базового концепту залежно від формату і мети тексту, а концептуальне моделювання вторинного тексту дозволило визначити базові когнітивні структури персонажа, властиві первинним текстам, і новизну, що притаманна вторинним текстам. Було опрацьовано прототиповий фрейм для

детективного дискурсу, а на його основі розроблений фрейм для вторинних детективних текстів, моделювання та аналіз фрейму виявило як саме впливає передача інформації від автора оригінального твору вторинним авторам. Крім того, був складений словник для опису фананської літератури (25 слів).

По-третє, проведено аналіз сучасних інформаційних навчальних ресурсів і програмних засобів, що дозволяють створювати інтерактивні навчальні матеріали. Було розроблено веб-сайт для самостійної роботи студентів (з використанням конструктора сайтів), що базується на інформації про Артура Конан Дойла та аналізі творів про Шерлока Холмса. Сайт надає багато переваг, як легкодоступність, безкоштовність, адаптивність до будь якого девайсу та можливість зв'язку з автором. Також, сайт інтегрує теоретичний матеріал, завдання для практичного засвоєння, а інтерактивні елементи сприяють розвитку критичного мислення і поглибленню знань з англомовного детективного дискурсу.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розширення функціоналу веб-ресурсу, інтеграцію технологій штучного інтелекту для автоматизованого аналізу текстів, а також на порівняльне вивчення детективного дискурсу різними мовами і культурами.

На наш погляд результати дослідження можуть внести внесок у викладання таких дисциплін, як: семіотика, когнітивна лінгвістика, літературознавство і забезпечивши інноваційний підхід до навчання використовуючи інтерактивні електронні ресурси.

Джерела:

1. Анненкова О.С. Англійська література вікторіанської епохи. / О.С. Анненкова Навчальний посібник. – Київ, 2016. – 168 с. Бібліогр.: с. 36.
Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/33100/Annenkova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 07.11.2024).
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф. С. Бацевич Основи комунікативної лінгвістики: підручник. — Київ: Академія, 2004. — 342 с. — Бібліогр.: с. 46, 138 - 147 — Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009736> (дата звернення: 29.10.2024).
3. Бенвеніст Е. Загальна лінгвістика / Еміль Бенвеніст. – М.: Прогрес, 1974. – 447 с. – Бібліогр.: с.136-137.
4. Березіна Д.Ю. ФЕНОМЕН FANFICTION: ПРАВИЛА ГРИ БЕЗ ПРАВИЛ. / Д.Ю. Березіна. Онлайн видання, 2009. – 9 с. – Бібліогр.: с. 9.
Режим доступу: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/philology/2009/124-111-2.pdf> (дата звернення: 01.10.2024).
5. Бехта І. А., Бехта Т. О. Текст художній: психолінгвістична рефлексія концепту / І. А. Бехта, Т. О. Бехта Текст художній: психолінгвістична рефлексія концепту. — Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2019. — Вип. 6(74), червень. — 13 с. - Бібліогр.: с. 13 — Режим доступу: <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/download/2440/2214> (дата звернення 29.10.2024).
6. Бехта Т. О. ЛІНГВОКОГНІТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ АНГЛОМОВНОГО ДЕТЕКТИВНОГО ДИСКУРСУ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.04 «германські мови» / Бехта Тамара Олександрівна – Чернівці, 2009. – с. 21.
Бібліогр.: с. 10, 16. Режим доступу:

- <file:///C:/Users/Prestige/Downloads/avtoreferat.doc.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).
7. Белехова Л. І. Аналогове мапування у поетичному тексті (на матеріалі американської поезії) / Л. І. Белехова. — АНАЛОГОВЕ МАПУВАННЯ У ПОЕТИЧНОМУ ТЕКСТІ. Онлайн видання, 2000 р. — 5 с. - Бібліогр.: с. 1 — Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/1234/1/01bliupt.pdf> (дата звернення 29.10.2024).
  8. Бовсунівська Т. В. Когнітивна жанрологія та поетика: монографія / Т. В. Бовсунівська Когнітивна жанрологія та поетика: монографія. — К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. — 189 с. - Бібліогр.: с. 16 — Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Bovsunivska_Tetiana/Kognityvna_zhanrologia_ta_poetyka.pdf (дата звернення: 29.10.2024).
  9. Бугрій А. С. ОБРАЗ ШЕРЛОКА ХОЛМСА ЯК ЗАСІБ РОЗКРИТТЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ВІКТОРІАНСЬКОЇ ДОБИ / А. С. Бугрій. — 7 с. Бібліогр.: с. 1. Режим доступу: (дата звернення: 04.09.2024).
  10. Газуда О. Поняття концепту в сучасній лінгвістиці/ Олександра ГАЗУДА – Ужгород, 2018. – 6 с. Бібліогр.: с. 5. Режим доступу: http://www.afhn-journal.in.ua/archive/22_2018/part_1/9.pdf (дата звернення: 09.10.2024).
  11. Галицька О. Фреймова організація німецькомовних та англомовних текстів із лінгвостилістики / Олена Галицька – Онлайн видання. – 11 с. Бібліогр.: с. 1. Режим доступу http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20519/1/2005-2_2006-1-100-110.pdf (дата звернення: 12.09.2024).
  12. Гордєєва Ж.В. Діалогічність як форма існування і прояву мови в процесах спілкування і мовомислення науковців-психологів / Ж.В. Гордєєва — Київ, 2009. — Онлайн видання. Режим доступу -

- <https://www.newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/zbirnyk-2009/7.htm> (дата звернення: 14.09.2024).
13. Григорів Н.М. ЛІНГВОКОГНІТИВНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ / Н.М. Григорів – Онлайн видання, 2013. – 4 с. – Бібліогр.: с. 1 Режим доступу: http://www.confcontact.com/20130214_lingvo/1_grigoriv.htm (дата звернення 08.09.2024).
14. Гуляк Т. Концепція детективного жанру в українській і російській літературі ХХ століття / Тетяна Гуляк - Онлайн видання, 2013. – 6 с. Бібліогр.: с. 2. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/153581059.pdf> (дата звернення: 06.09.2024).
15. Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури ХІХ – початку ХХ століття: навч. посібник. / Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка. – К.: Центр учбової літератури, 2007 — 400 с. Бібліогр.: с. 105. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhIKh_-_pochatku_KhKh_stolittia.pdf (дата звернення: 08.09.2024).
16. Дзикович О. В. Комунікативно-прагматичні аспекти мовлення/ О.В. Дзикович Комунікативно-прагматичні аспекти мовлення — К.: НТУУ «КПІ», 2015. — 85 с. - Бібліогр.: с. 18 — Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/6cc14d89-2ecf-4761-845c-46cc90d51c2a/content> (дата звернення: 29.10.2024).
17. Дойчик О. Я., Томаш Я. З. Метафорична об’єктивація концептів CRIME та INVESTIGATION у детективних оповіданнях / О. Я. Дойчик, Я. З. Томаш Метафорична об’єктивація концептів CRIME та INVESTIGATION у детективних оповіданнях. — Онлайн видання, Вип. LXXXVIII, 2021. — 12 с. Бібліогр.: с. 26–27. — Режим доступу: <https://pa.journal.kspu.edu/index.php/pa/article/view/795/790> (дата звернення: 29.10.2024).

18. Іваненко А. М. Гіперо-гіпонімічні зв'язки у терміносистемі / А.М. Іваненко. — К.: Видавництво "Наукова думка", 2023. — С. 12. Бібліогр.: с. 10. Доступно за посиланням: <https://example-link.com> (дата звернення: 10.10.2024).
19. Ігошев К. М. ПРОБЛЕМИ ЖАНРОВОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ЛІТЕРАТУРИ ФАНФІКШН. / К.М. Ігошев. — Сіверськодонецьк: Онлайн видання, 2015. — 5 с. — Бібліогр.: с. 1-2. Режим доступу: <https://www.litp.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/480/464> (дата звернення: 18.09.2024).
20. Зайченко О. В. Поняття «концепт», його загальна характеристика / О. В. Зайченко. — Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. — 4 с. Бібліогр.: с. 2. Режим доступу: <https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2012/n24/27.pdf> (дата звернення: 30.10.2024).
21. Канафоцький М. ПОЕТИКА ДЕТЕКТИВУ В СУЧАСНІЙ КОМП'ЮТЕРНІЙ ГРІ «SHERLOCK HOLMES: CHAPTER 1» / Канафоцький Микита. — Запоріжжя, 2023. - 60 с. Бібліогр.: с. 38. Режим доступу: https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/17615/1/%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%84%D0%BE%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%9C_%D0%AE_%D0%9A%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0_%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80.pdf (дата звернення: 11.10.2024).
22. Кирик Д. П. Енциклопедія Сучасної України / Д. П. Кирик — К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-3254> (дата звернення: 01.11.2024).
23. Коваль В.В. Поетика детективу у творі Агати Крісті «Любов до незнайомця» / В.В. Коваль. — Онлайн видання, 2023. — с. 36. Бібліогр.:

- с. 9. Режим доступу: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/4697/%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 02.10.2024).
24. Ковальчук Л. В. Когнітивні моделі контексту / Л. В. Ковальчук — Луцьк, Волинський національний університет імені Лесі Українки. — 5 с. - Бібліогр.: с. 5 — Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/334784374.pdf> (дата звернення: 29.10.2024).
25. Козачек О.Д. ДЕТЕКТИВНИЙ ЖАНР: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ БРИТАНСЬКОЇ, АМЕРИКАНСЬКОЇ, УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ) / О.Д. Козачек - Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. № 29 том 2. – Одеса, 2017. – с. 154. Бібліогр.: с. 103. Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v29/part_2/Filologi29_2.pdf (дата звернення: 01.11.2024).
26. Кукса Г.М. Історія розвитку та типологія жанру детективу у контексті світової літератури / Г.М. Кукса – Онлайн видання, 2004. – 4 с. Бібліогр.: с. 1. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/1542/1/8.pdf> (дата звернення 01.10.2024).
27. Кушнірова Т.В., Пругло А.О., Сенчук О.О. Особливості авторського стилю гати Крісті / Т.В. Кушнірова, А.О. Пругло, О.О. Сенчук. - Онлайн видання «Молодий вчений» №5.1. (69.1), 2019. – С.174- 177. Бібліогр.: с. 3. Режим доступу: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/5766/1/%D0%9A%D1%83%D1%88%D0%BD%D1%96%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%9F%D1%80%D1%83%D0%B3%D0%BB%D0%BE_%D0%A1%D0%B5%D0%BD%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf (дата звернення: 09.09.2024).

28. Лакофф Дж. Категоризація, як основа нашого мислення / Джордж Лакофф. — К.: Видавництво «Академперіодика», 1987. - Онлайн видання. Режим доступу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0079742108601498#:~:text=George%20Lakoff%20was%20probably%20guilty,our%20social%20and%20intellectual%20lives> (дата звернення 09.10.2024).
29. Лакофф Дж. Жінки, вогонь і небезпечні речі: що категорії розкривають про мислення людини / Дж. Лакофф. — Чикаго: University of Chicago Press, 1987. — 590 с. — Бібліогр.: с. 5. Режим доступу: <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/W/bo3638355.html> (дата звернення 30.09.2024).
30. Литвинова С.Г. Критерії оцінювання локальних електронних освітніх ресурсів [Електронний ресурс] / С.Г. Литвинова // Інформаційні технології в освіті. — 2013. — № 15. 192 с. Бібліогр.: с. 185–192. — Режим доступу : <http://www.university.kherson.ua/Information/Conference> (дата звернення: 10.09.2024).
31. Магас Н. МЕНТАЛЬНІ МОДЕЛІ ЯК КОНСТРУКТИ РЕАЛЬНОСТІ ТА ІРРЕАЛЬНОСТІ / Наталя Магас — Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2014. — С. 5. Бібліогр.: с. 4 Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6264/1/Magas.pdf> (дата звернення 23.10.2024).
32. Мамічева А. ЕВОЛЮЦІЯ ДЕТЕКТИВНОГО ЖАНРУ В АНГЛОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХХ-ХХІ СТ. / Анна Мамічева. - Кам'янець-Подільський, 2021. – с. 15. Бібліогр.: с. 7. Режим доступу: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5923/Mamicheva-A.V.-Ang1-M20z-free.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 10.11.2024).

33. Мельничук О. Д. Концепти як елементи семантики тексту / О. Д. Мельничук – Онлайн видання, 2006. Режим доступу: <https://studentam.net.ua/content/view/8783/97/> (дата звернення: 19.10.2024).
34. Мінський М. A Framework for Representing Knowledge / М. Мінський. — Кембридж США: Массачусетський технологічний інститут, 1974. — 82 с. Бібліогр.: с. 14.
35. Мінський М. «The Society of Mind» / М. Мінський. — Нью-Йорк: Simon & Schuster, 1986. — 320 с. Бібліогр.: с. 308.
36. Мороз О. Л. Когнітивні процеси активації схем знання читача під час інтерпретації тональності поетичних творів (на матеріалі американської поезії ХХ століття) / О. Л. Мороз – Херсон, Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія Філологія. Том 26, 2013. – 5 с. Бібліогр.: с. 2. Режим доступу: https://rep.ksma.ks.ua/bitstream/123456789/459/1/Moroz_schemata_activation.pdf (дата звернення: 02.11.2024).
37. Муц Л. Ф., Демихова О. Г., Карпенко І. Ю. Науковий вісник Херсонського державного університету / Муц Л. Ф., Демихова О. Г., Карпенко І. Ю. Науковий вісник Херсонського державного університету. — Херсон, Вип. 5, 2018. — 6 с. - Бібліогр.: с. 2,3. — Режим доступу: <https://tsj.journal.kspu.edu/index.php/tsj/article/view/167/168> (дата звернення: 29.10.2024).
38. Панфьорова М.О. Репрезентація української ідентичності у фанфіках за «Хеталією» 2010 – 2014 рр. / М.О. Панфьорова. – Київ, 2021р. – 84 с. Бібліогр.: с. 15. Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/02a0b614-4a68-4379-ac5d-d2ecad3be7b3/content> (дата звернення: 02.09.2024).

39. Перепчук О.З. ТВОРЧИЙ ПАРАДОКС Г.К. ЧЕСТЕРТОНА В РОМАНІ «ЛЮДИНА, ЩО БУЛА ЧЕТВЕРГОМ» / О.З. Перепчук. – Тернопіль, онлайн видання. – 3. Бібліогр.: с. 1. Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28938/3/Perenchuk.pdf> (дата звернення: 10.10.2024).
40. Піхтовнікова Л. С., Домброван Т. І., Єнікєєва С. М., Семенець О. О. Лінгвосинергетика: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Л. С. Піхтовнікова, Т. І. Домброван, С. М. Єнікєєва, О. О. Семенець Лінгвосинергетика: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. — Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. — 289 с. - Бібліогр: с. 200 — Режим доступу: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/576273/mod_resource/content/2/%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D1%96%D0%B7%20%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%BC%D0%B8.pdf
41. Плегуга А. Дискурсивні маркери. Основні характеристики та функції / Аліна Плегуга – Онлайн видання. Чернівці, 2020. – 5 с. Бібліогр.: с. 3. Режим доступу: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/29_2020/part_3/16.pdf (дата звернення 02.11.2024).
42. Полупан О. Засоби передачі англомовної кримінальної термінології на українську мову (на матеріалі творів А.Крісті та А.К. Дойля) / Оксана Полупан – Онлайн видання. Маріуполь, 2021. – 68 с. Бібліогр.: С 46 – 47 Режим доступу: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3201/1/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%20%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%83%D0%BF%D0%B0%D0%BD.pdf> (дата звернення 02.11.2024).

43. Свінціцька В. Ю. ВАЛЕНТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЛЕКСЕМ – РЕПРЕЗЕНТАНТІВ КЛЮЧОВИХ КОНЦЕПТІВ У НАРАТИВНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ АРТУРА КОНАН ДОЙЛА ТА АГАТИ КРІСТІ) / В. Ю. Свінціцька – Онлайн видання. – 4 с. Бібліогр.: с. 2. Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/33495/1/%D0%92%D0%90%D0%9B%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%9D%D0%86%20%D0%97%D0%92%E2%80%99%D0%AF%D0%97%D0%9A%D0%98%20%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A1%D0%95%D0%9C%20%E2%80%93%20%D0%A0%D0%95%D0%9F%D0%A0%D0%95%D0%97%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%A2%D0%86%D0%92.pdf> (дата звернення 03.11.2024).
44. Старовойт І. Форум - Читання в Україні: престиж, культура, інфраструктура / Ірина Старовойт. - Онлайн видання. – 45 с. Бібліогр.: с. 16. Режим доступу: <https://www.utpjournals.press/doi/pdf/10.3138/ukrainamoderna.22.008> (дата звернення 04.10.2024).
45. Талмі Л. До когнітивної семантики, Том 1: Системи структурування концепцій / Л. Талмі — Кембридж: MIT Press, 2000. — 565 с. – Режим доступу: <https://doi.org/10.7551/mitpress/6847.001.0001> (дата звернення: 02.10.2024).
46. Толочко С.В. Формування екологічної компетентності здобувачів освіти засобами мобільних застосунків / С.В. Толочко – Онлайн видання, вип. 52(2), 2022. - С. 4. Бібліогр.: с. 1-2. Режим доступу: [file:///C:/Users/Prestige/Downloads/innped_2022_52\(2\)_10.pdf](file:///C:/Users/Prestige/Downloads/innped_2022_52(2)_10.pdf) (дата звернення: 10.11.2024).
47. Удовіченко Г. М. Місце когнітивної лінгвістики в сучасному мовознавстві / Г. М. Удовіченко - Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер.: Філологія. Мовознавство. — 2014. —

- Том 221, Вип. 209. — С. 106. Біюліогр: с. 103 - 104. Режим доступу - <http://elibrary.donnuet.edu.ua/542/1/%D0%A7%D0%94%D0%A3-%D0%A4%D0%86%D0%9Bpdf.pdf> (дата звернення: 06.10.2014).
48. Філмор Ч. Дж. *Frame Semantics and the Nature of Language* / Ч. Дж. Філмор. — Нью Йорк, 1976. — 33 с. Бібліогр.: с. 23. Режим звернення: <https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.1976.tb25467.x> (дата звернення 30.09.2024).
49. Цехмістрова Г.С. *Основи наукових досліджень* / Г. С. Цехмістрова - Київ: Центр навчальної літератури, 2003. — 240 с. – Бібліогр.: с. 112
Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1112.html> (дата звернення 10.09.2024).
50. Шенк Р. С., Лірас Д., Солоуей Е. *Майбутнє прийняття рішень: як революційне програмне забезпечення може покращити процес прийняття рішень* / Р. С. Шенк, Д. Лірас, Е. Солоуей — Лондон: Palgrave Macmillan, 2010. — 234 с. Бібліогр.: с. 128.
51. Шкварчук О.О. «Фанфікшн і фанфіки у літературному процесі». / О.О. Шкварчук. Онлайн видання, 2022. – 51 с. – Бібліогр.: с. 2, 3. Режим доступу: <https://www.docsity.com/ru/fanfikshn-i-fanfiki-u-literaturnomu-procesi/8560916/> (дата звернення 29.09.2024).
52. Шовкопляс Г. *Про містера Шерлока Холмса, джентельмена вікторіанської доби* / Галина Шовкопляс. – Київ, онлайн видання, 2020. – 7 с. Бібліогр.: с. 1. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/347759136_Pro_mistera_Serloka_Holmsa_dzentelmena_viktorianskoi_dobi (дата звернення: 06.10.2024).
53. Яровкіна В. О., Гудошник О. В. *Масова комунікація у глобальному та національному вимірах*. / В. О. Яровкіна, О. В. Гудошник. – Дніпро: Вид-во Дніпр. нац. ун-ту «імені Олеся Гончара», вип. 13, 2020. – 156 с. – Бібліогр.: с. 152.

54. Augustyn Adam and The Editors of Encyclopaedia Britannica. Detective story. Narrative genre / Adam Augustyn and The Editors of Encyclopaedia Britannica Detective story. - Онлайн видання «Encyclopaedia Britannica». Режим доступу: <https://www.britannica.com/art/hard-boiled-fiction> (дата звернення: 05.11.2024).
55. Habermas J. Erläuterungen zum Begriff des kommunikativen Handelns // Habermas J. Vorstudien und Ergänzungen zur Theorie des kommunikativen Handelns. - Frankfurt am Main: Suhrkamp Verl., 1989.- 606 с. Бібліогр.: с. 571-600.
56. Kerr D. Conan Doyle and the rhetoric of genre / Douglas Kerr. - Journal of the English Association, Volume 71, Issue 275, 2022. – с. 347–360. Режим доступу: <https://doi.org/10.1093/english/efac025> (дата звернення: 07.11.2024).
57. Luger George ARTIFICIAL INTELLIGENCE Structure and Strategies for Complex Problem Solving / George F Luger – Онлайн видання, Fourth Edition, 2002 Addison Wesley. – 29 с. Бібліогр.: с. 16. Режим доступу: https://sites.radford.edu/~mhtay/ITEC480/Lecture/Lecture_6_A.pdf (дата звернення: 11.10.2024).
58. LYTINEN STEVEN CONCEPTUAL DEPENDENCY AND ITS DESCENDANTS / STEVEN L. LYTINEN – Great Britain, Computers Math. Applic. Vol. 23, 1992. – 23 с. Бібліогр: с. 2-3, Режим доступу: <https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/30278/0000679.pdf;sequence=1> (дата звернення: 11.10.2024).
59. Sherman B. «I Have at Last Discovered Something»: Wilkie Collins and the Neo-Victorian Female Detective / Beth Sherman. – Онлайн видання, 2021. Режим доступу: <https://wilkiecollinssociety.org/i-have-at-last-discovered-something-wilkie-collins-and-the-neo-victorian-female-detective/> (дата звернення: 07.11.2024).
60. Види програмного забезпечення. [Електронний ресурс] / Онлайн видання, кафедра АПЕПС ТЕФ КПІ ім. І. Сікорського – Режим

- доступу: <http://apeps.kpi.ua/vidi-programnoho-zabezpechenia> (дата звернення: 03.09.24).
61. Етапи створення веб-сайтів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://webtune.com.ua/statti/web-rozrobka/etapy-stvorennya-veb-sajtiv/> (дата звернення: 22.09.24).
  62. Конструктор сайтів. «Hostiq» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://hostiq.ua/wiki/ukr/about-sitebuilder/> (дата звернення 02.09.2024).
  63. Онлайн-видання «Українського тлумачного словника». Сценарій [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D1%81%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B9> (дата звернення: 31.09.2024).
  64. Положення про електронні освітні ресурси: Наказ Міністерства освіти і науки України від 29 травня 2019 р. № 749 / Верховна Рада України. 1994–2023. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#Text> (дата звернення: 01.09.2024).
  65. Bazilik. Що таке фандоми і як вони комунікують? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bazilik.media/shcho-take-fandomy-i-iyak-vony-komunikuiut/> (дата звернення: 01.10.2024).
  66. Cambridge Dictionary. Fanfic [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fanfic> (дата звернення: 28.09.2024).
  67. Enotes. Edgar Wallace: In-depth [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.enotes.com/topics/edgar-wallace/in-depth> (дата звернення: 08.11.2024).
  68. Library Fiveable. Arthur Conan Doyle & Detective Fiction Genre [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://library.fiveable.me/the-english-novel/unit-6/arthur-conan-doyle-detective-fiction-genre/study-guide/H6Qcq0bxbrikBrPU> (дата звернення: 06.11.2024).
  69. Vydra. Фанфікшн і право: що потрібно знати? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.vydra.net.ua/guide->

[publishers/pravo/fanfikshn-i-pravo-shcho-potribno-znaty/](https://publishers.pravo.fanfikshn-i-pravo-shcho-potribno-znaty/)

(дата

звернення: 02.10.2024).

70. 4b.ua. Fan-art та авторське право [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://4b.ua/blog/fan-art-copyright/> (дата звернення: 03.10.2024).

Додатки:

1. Веб – сайт <https://linguisticmodeling.ulcraft.com/>